

TÜRKİYE'NİN RUHU

KEMAL
TAHİR

Koordinasyon
Erdem Zekeriya İskenderoğlu

Türkiye'nin Ruhu **Kemal Tahir**

Hazırlayan
Ömer Faruk K.

Editör
Asım Öz

Fotoğraflar
Kemal Tahir Vakfı
Ömer Faruk K. Arşivi

ISBN 978-975-2485-14-3

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 20640

1. Baskı
İstanbul, Şubat 2018

Kitap Tasarım **Salih Pulcu**
Tasarım Uygulama **Recep Önder**

Baskı-Cilt **Seçil Ofset Matbaacılık**
Yüzyıl Mh. Matbaacılar Sitesi 4. Cadde No: 77
Bağcılar İstanbul
Sertifika No: 12068

444 1984

www.zeytinburnu.istanbul

TÜRKİYE'NİN RUHU

KEMAL
TAHİR

**TURKISH
YEHO
RUHU**

**KE
MEN
TAL
TAPR**

Değerli okurlarımız,

KEMAL TAHİR, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren kendisinden en çok bahsedilen aydınlarımızdan birisidir. Her şeyden önce o, Türkiye'nin meseleleri üzerine kafa yoran haysiyetli bir düşündürdür. Bir romancı olaraksa hayatının hemen her döneminde gerçeğin peşinde olmuştur.

Zeytinburnu Belediyesi olarak, Kemal Tahir'i yeniden düşünmek ve Türk kültür hayatına vurduğu damgayı tarihe kayıt düşmek amacıyla tertiplediğimiz sempozyum için bir de belgesel niteliği bulunan albüm kitap hazırlamayı uygun gördük. Zira Kemal Tahir'in hepimizin yani Bu Ülke'nin olduğunu ortaya koyan bir hafıza çalışması bulunmuyordu. Kemal Tahir'in hayatını ana çizgileriyle fotoğraflar eşliğinde sunan *Türkiye'nin Ruhu: Kemal Tahir* böylece ortaya çıktı. 1900'lerin başından 1970'lere uzanan albüm kitap bütünlüklü bir Kemal Tahir portesi sunuyor.

Türkiye'nin Ruhu: Kemal Tahir başlığıyla siz okurlarımızın istifadesine sunulan albüm kitabın hazırlanmasında emeği geçenlere, katkı sunanlara, editoryaya ve bütün mesai arkadaşlarıma can-ı gönülden teşekkür ederim.

Murat Aydın

Zeytinburnu Belediye Başkanı

**TURKISH
YEHO
RUHO**

**KE
MEN
TAL
TAPR**

Sunuş

Kemal Tahir: 1910 – 1973 yılları arasında yaşamış, yalnızca kalemiyle geçinmiş, işini büyük bir ciddiyetle yapmış, ülkesinden ve insanlarından asla nefret etmemiş, yer yer eleştirse de geçmişe, geleneksel kültüre her daim sevgi ve saygı duymuş gerçek bir yazar. O, kitaplarıyla bizi yetiştirmiş, üzerimizde emeği bulunan, Anadolu insanına inanmış namuslu ve büyük bir romancı.

Kemal Tahir bazen öfkeli bazen şakacı, bazen buyurgan bazen yumuşak bir üslupla okura gerçeklerimizi, buranın nasıl bir ülke olduğunu anlatıyor. Romanlarının kalbine tarihi koyan, tıpkı bir tarihçi-sosyolog hassasiyetiyle yaptığı araştırmalardan vardığı neticeleri romanlarıyla okura aktarmayı, okurun kafasını karıştırmayı seven bir tez romancısıydı o. Bunu çok eleştirdiler tabi, “roman değil bu!” diyenler oldu. Fakat ben ve benim gibi binlerce okur, Kemal Tahir kitaplarıyla hoşça vakit geçirerek en yalın ve gerçek haliyle bizim insanımızın temelde ne olduğunu, bozularak nasıl değiştiğini öğrendik; kişilerin, tarihin, eşya ve her şeyin “Kemal Tahir dili” denilen diyaloglarla şekle girmesini, vücut almasını severek okuduk. Tarihe bir başka açıdan bakmayı, gerçek sandığımız şeylerin sağında solunda başka gerçeklerin de olabileceğini öğrendik.

Niyetim işte bu romancının hayatını anlatmaktı. Bir anma kitabının verebildiği ölçüde yazarın yaşamının dönüm noktalarına, eserlerine ve fikirlerine değinmeye çalıştım. Evet, Cemil Meriç haklı elbet: “Bir adamı tanımak için, düşüncelerini, acılarını, heyecanlarını bilmemiz lâzım hiç değilse. Hayatın maddî olaylarıyla kronoloji yapılabilir ancak. Kronoloji, aptalların tarihi.” Fakat hayatı büyük fırtınalar gibi coşkuyla yaşamış bir ismin düşüncelerine, acılarına, heyecanlarına

“dokunabilmek” için kaç sayfa yazmalı? Hem Kurtuluş Kayalı Hocanın da dediği gibi, “Kemal Tahir üzerine bir tek kitap çıkmaz ki... Kemal Tahir üzerine onlarca kitap yayınlamak mümkün.”

Aslında bu kitap uzun bir bekleyişin, zaman zaman belirip sönen kararsız bir iştahın ürünü. Hanidir kafamda Kemal Tahir üzerine derli toplu bir biyografi hazırlamak fikri vardı. Her şey hazırды vesselam: gazete kupürleri, dergiler, romanlar, kitaplar... Bir hayli malzeme biriktirmiştım esasında. Cümle haysiyeti nedir, öğrendiğim rahmetli Hulki Aktunç’tan tevarüs belki; ah o kuyumcu titizliği... Bir türlü bitirmek kısmet olmadı. Derken bir gün Zeytinburnu Belediyesi’nin düzenleyeceği Kemal Tahir Sempozyumu için Asım Öz’den bir telefon aldım: katılımcılara, okurlara, bilenlere bilmeyenlere Kemal Tahir’i anlatacak, hatırlatacak sade ve akıcı bir albüm hazırlamamı teklif etti. Masanın üstünde bekleyen (belki uzun bir süre daha bekleyecek olan) asıl çalışmamdan damıtıp süzdüğüm bu belgesel kitap böyle doğdu. İşbu mütevazı çalışma ancak Kemal Tahir üzerine hazırlanacak başka incelemelere, çalışmalara ışık ve moral olabilir diyebilirim.

Başta Zeytinburnu Belediyesine, Sayın Başkan Murat Aydın Bey’e ve Asım Öz’e hem kendi adıma hem katılımcılar adına teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca görsellerin temini konusunda verdikleri destekten dolayı Kemal Tahir Vakfı’na, Ayşegül Durugün Karaköse’ye, Levent Karaköse’ye ayrı ayrı teşekkür ederim. Ve “emek verip yetiştiren, güç verip destekleyen” gazeteci büyüğüm İskender Özsoy’a, Yasin Demir’e ve sevgili hayat arkadaşım Nurcan’a minnettarım.

Ömer Faruk K.

Sarıyer, Kış, 2018

AND
THE
FUTURE

KEN
TAN
R

Kemal Tahir, bazı kaynaklara göre 13 Mart, başka kaynaklara göreyse 15 Nisan 1910'da İstanbul'da doğdu. Babası II. Abdülhamit'in özel marangozu Yüzbaşı Tahir Bey, annesi yine Yıldız Sarayı'nda yetişmiş Adapazarlı Nuriye Hanım. Baba Tahir Bey, 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanıyla emekliye sevk edilir: Balkan Savaşı'nda ve seferberlikte tekrar askere çağırılınca dek. Kemal Tahir'in çocukluk yılları asker babasının peşinde, Batı Anadolu kasabalarında geçer. On altı yaşındayken annesini kaybeder.

İnsan, annesine ne güzel şımarır. Ben bu anne bahsinde anneme hiçbir zaman layıkıyla doymuş olmamamın azabını çekerim. Bu sebeple anneleri yaşayan dostlarımmın anneleri topyekûn benim annelerim gibiydiler.

Kemal Tahir

Anneme

Dilimde bir dua mübarek adın
Bir hasret şarkısı eninim anne!
Kalbimde yaşatmam başka bir kadın
Hayatta işte ilk yeminim anne!

Anladım, saadet en büyük yalan,
Düşünce bir yıldız gibi koynundan...
Yattığın köşenin bekçisi olan
Karanlıklar kadar derinim anne!

Simsiyah serviler mezar taşları
Vecd ile titreyip sallanışları
Ruhuma biriken bu gözyaşları
O korkunç geceden yadigâr anne!

Kemal Tahir

KEVIN
MAY
1974

GÖRÜNÜŞÜ VE MİZACI

Uzun boylu, esmer ve yakışıklı bir yüz. Siyah kalın ve uzun kaşlar altında parlak ve gülümseyen bakışlar. Heyecanlı, alçak gönüllü ve konuşkan bu genç, annesinin vefatından sonra Galatasaray Lisesi onuncu sınıfını terk eder ve hayata atılır. Nerelerde çalışmamıştır ki? Bir süre Kapalıçarşı'da kuyumcu çıraklığı, Zonguldak'ta ambar memurluğu ve avukat kâtipliği...

“Onu, ilkokulu bitirdiğim yıl tanımıştım. Sanırım o sıralar avukat kâtipliği yapıyordu. Sultanahmet'teki evimize sık sık gelirdi. İnce uzun boyu, kapkara ve şakaklarına doğru çekik kaşları, koltuğunun altında hiç eksik etmediği kitap ve dergileri, bir de sesi; şiir okuyan, tartışan, kocaman kahkahalarla gülen sesi kalmış o günlerden belleğimde... Kara çatık kaşlarının sertliği ile, yüzünün ince güzelliği kişiliğindeki çok yönlülüğü yansıtıyordu... Bir yanı ile alabildiğine yumuşak, alabildiğine duygusal olan Kemal Tahir, bir yanı ile korkunç ölçüde acımasız ve sertti. Bir yabancı yazarın dediği gibi, onda, insanlığın tüm halleri vardı. Bir fikri savunurken kavga eder gibi coşardı. Çoğu kez ayağa kalkar, bir eli cebinde, bir elinde sigarası aşağı yukarı yürümeye koyulur, bulunduğu yerden çok ötelere gidecekmişçesine hızlı hızlı dolaşarak ve bağırarak konuşurdu. Çok güzel şiir okurdu. Alır giderdi sizi şiir okurken kendi dünyalarına. On iki yaşımın bütün tutkunluğu ile dinlerdim onu...”

Fatma İrfan -İlk Eşi-

KEEN MAN TOWER

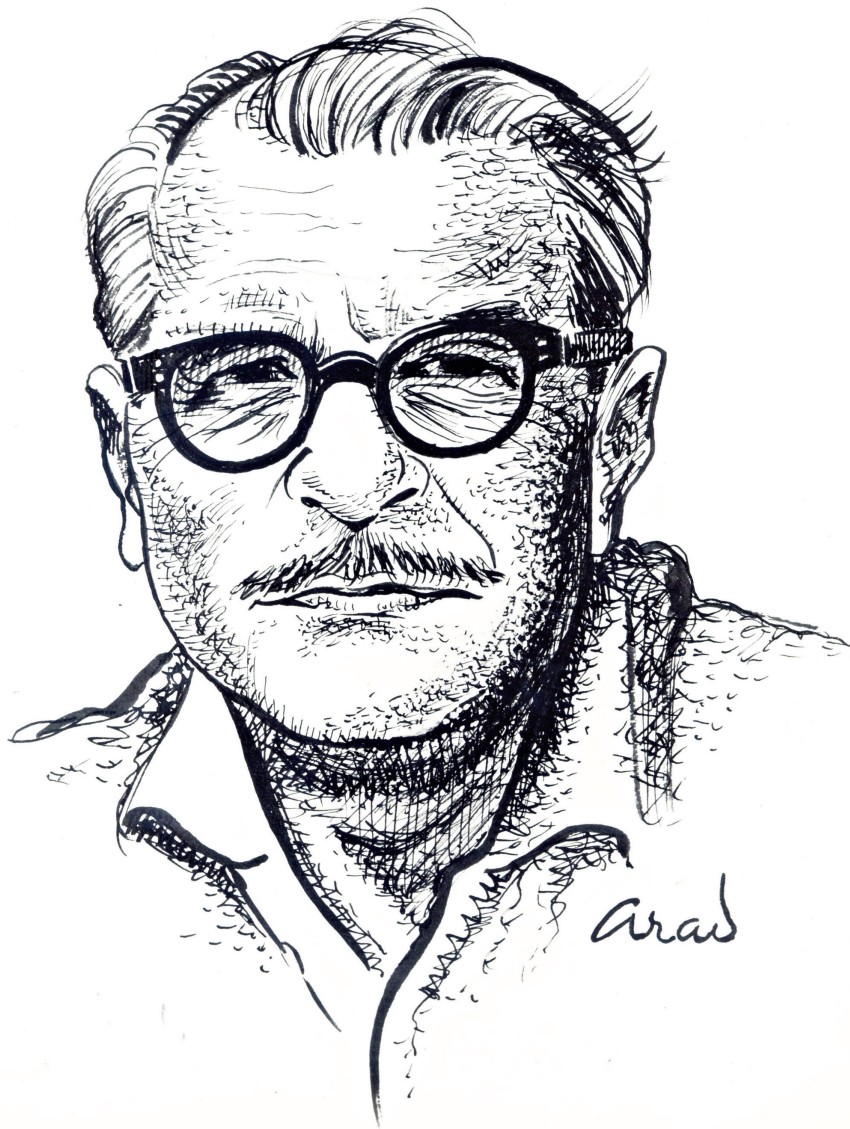
1930= YUMRUKLU DEVRİMCİLİK

Cumhuriyet Türkiye’sinin ilk yılları; Cemil Meriç’in deyimiyle, “gediklerinden sızan her fikrin süngü ile tepelendiği” bir yasaklar ve aşırılıklar devri. Kemal Tahir de çağının hemen her genci gibi samimi bir Atatürkçü. Sevgilisine verdiği Mustafa Kemal’in fotoğrafının arkasına, “Kendini güçsüz ve umutsuz bulduğun zamanlar bu resme bak, güçleneceksin, biz böyle yapıyoruz” yazacak kadar... Başka hangi düşünce serbesttir ki?

“Biz o yıllarda Komünisttik(!) ama, Atatürkçü idik de!... Atatürk devrimlerinin bekçiliğini kimseye kaptırmazdık. Atatürk’ün aleyhinde konuşanın ağzını yamultabilirdim!... En sevgili arkadaşım Ertuğrul Şevket, Atatürk’ün partisi CHP’nin karşısında kurulan Serbest Fırka’ya girdi diye, Aksaray yangın yerinde -en sevgili arkadaşım- sabaha kadar yumruklaştık; az kaldı ki birimiz öle!... Böylesine bir Atatürk tutkusu vardı bende...”

Kemal Tahir

KEN MAY TALKER

Ve nihayet gazetecilik! Kaldırımlarında sefil ihtirasların yumruklaştığı Babialı'dedir artık. *Kurt Kanunu, Yol Ayrımı* gibi romanlarında gazeteci Murat üzerinden okuduğumuz gençlik yılları: *Vakit, Haber, Son Posta, Geçit, Karagöz, Tan, Yedigün, Karikatür* gibi gazete ve dergilerde müstear isimlerle musahhihlik, çevirmenlik, sekreterlik, şiir, hikâye ve röportaj yazarlığı.

“Kafam darmadağın... İşlerim alabildiğine kötü gidiyor. Mecmuamızı (*Geçit* dergisi) istediğimiz gibi dolgun çıkaramıyoruz. Hem ekmek parası için çalışmak hem de böyle bir hareket yapmak öyle güçmüş ki... Bilhassa boğaz için kafa ihmal etmek beni hırçınlaştırıyor.”

Kemal Tahir

“1940 yılına kadar gazete ve mecmualardaki çeşitli yazı çalışmalarını saymazsak, yalnız şiirle uğraştım. Kötü bir şair olduğumu burada açıklamalıyım. Şiir çalışmalarından bana Türkçede düz yazıyı iyi yazabilme, daha açıkçası kelimeleri değerlendirme idmanı kaldı.”

Kemal Tahir

KEAT MAY TOWER

Bekâr odalarında, kahvehanelerde konaklayan yoksul Kemal Tahir için Beyoğlu'nda dolaşmanın, arkadaşlarla saatlerce tartışmanın, şiir yazmanın yanında bir tutku daha vardır: okumak! Başta Gorki olmak üzere, hemen hemen bütün Sosyalist yazarların kitaplarını biriktirmektedir. *Hür Şehrin İnsanları* sefalet dolu bu yıllardan izler taşır.

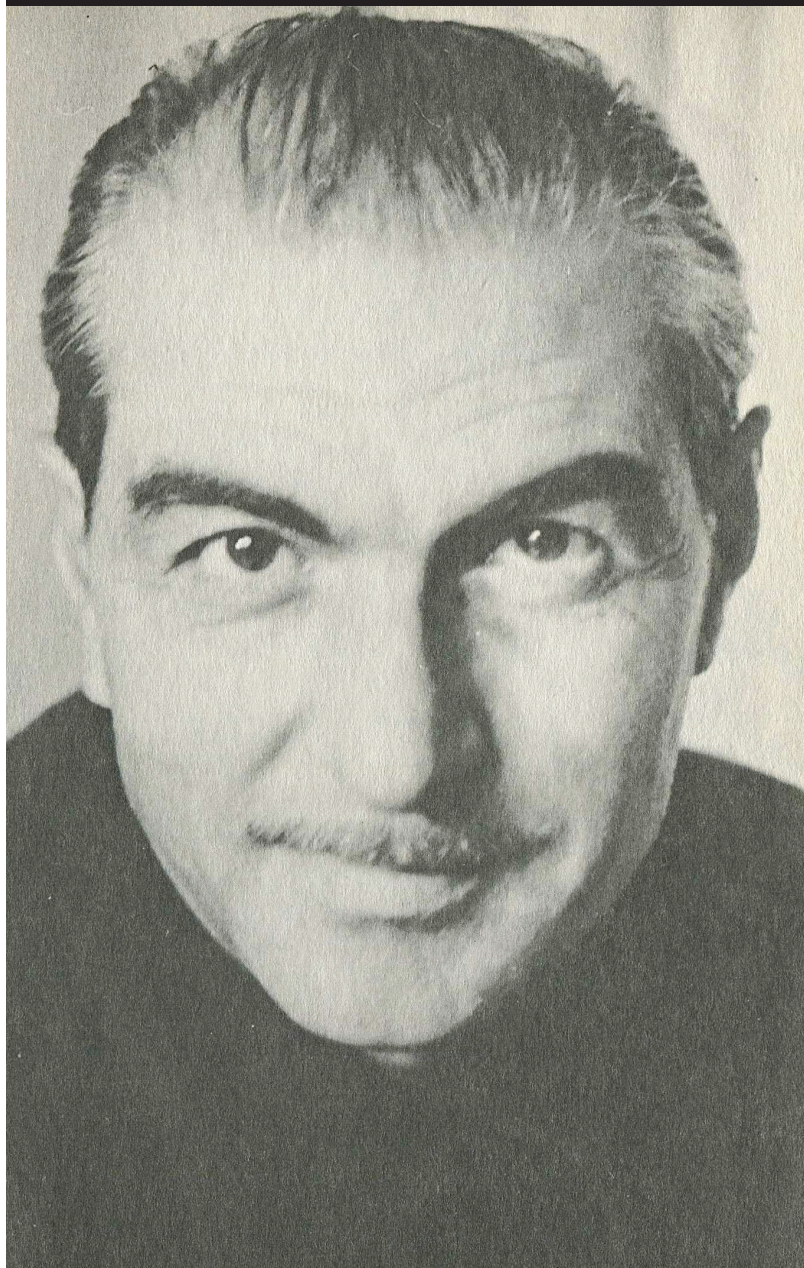
“Odada mobilya olarak beş tane masa, açılır kapanır bir demir iskemle, bir şeker sandığı vardı. Masalardan üçü, duvarın dibine yan yana koyulmuş, üstüne Murat'ın yatağı serilmişti. Diğer ikisi, karşı tarafta duruyorlardı. Bunların üzeri ve altları alabildikleri kadar kitapla doluydu. Şeker sandığının üzerinde de ciltli, ciltsiz kitaplar duruyordu. Duvara mihlanmış büyük bir çiviye Murat'ın paltosuyla şapkası asılmıştı.”

Hür Şehrin İnsanları

“Yarım yırtık bilgili kafama birçok kocaman meseleler yığıldılar. Kant, Dekart, Niçe, Engels, hatta Marks bomboş kafamda koşmaca oynuyorlar. Demokrasi, Liberalizm, Komünizm, Bolşevizm, Faşizm, Hitlerizm, Emperyalizm fır dönüyor etrafımda. Gözleri yeni açılan anadan doğma bir kör gibiyim.”

Kemal Tahir

KEVIN MAYNARD

Süleymaniye civarında tek başına yaşadığı pansiyondan Tünel'e, Bekârlar Hanında bir odaya taşınır. Kapı komşusu Moskova'da eğitim almış, Cumhuriyet'in ilk yıllarında TKP Genel Merkez Üyeliği yapmış Sarı Mustafa namlı Mustafa Börklüce'dir. Yavaş yavaş değişmektedir Kemal Tahir. Girdiği yeni çevre ve okudukları değiştirmektedir onu. Çocuksu bir saflıkla inandığı fikirleri ve uğraşları küçümseyerek geride bırakır.

"Gözlerimin içi sızlıyor eski halime. Ne saçmaymış düşüncelerim. Hele kocaman Geçit mecmuası kepezeliğini bir düşün. Ne mutlu ki günler geçiyor ve ne mutlu ki günler bizi, tamamıyla olmasa da günden güne değiştiriyor."

Kemal Tahir

KEMAL TATLIR

Sosyalizm bir yasak elma, Nâzım Hikmet kovulmuş bir “şeytan” Kemal Tahir, rejimin haram kıldığı “yasak meyveye” uzanma günahını işler. Önce Nâzım Hikmet’in şiiri ile tanışır. Sonra kendisiyle, Mustafa Börklüce yoluyla dostluk kurar. Kemal Tahir için “Bizim Usta”dır o artık. Nâzım Hikmet içinse “bir kardeş” ve hatta zamanla “bir oğul!” Büyük şair, Kemal Tahir’deki edebi değeri sezmiştir. Onu küçük hikâyeler, senaryolar yazmaya teşvik eder. Kemal Tahir ise şiiri bırakmıştır. Ona göre, şiirde Nâzım’ı aşmaya olanak yoktur çünkü.

“O yıllarda Gülhane Parkında, eski saraya yakın olan Alay Köşkünde sık sık edebiyat akşamları tertip ediliyordu. Bu akşamlardan birinde, şair arkadaşarımdan biri ile ben de hazır bulundum. Akşamı tertipleyen heyetin başkanı Peyami Safa, Nâzım Hikmet’i dinleyicilere ‘Ünlü Türk Şairi’ diye tanıttı. Nâzım şiirlerini okumaya başladı. Şiirler arasında ‘Güneşi İçenlerin Türküsü’ de vardı. Biz de o zamanlar şiir yazıyor ya da yazdığımızı sanıyorduk. Yahya Kemal’in etkisi altında idik, yabancı şairlerden Baudelaire ile Verlain’i seviyorduk. Nâzım’ın gümbür gümbür şiirini duymamızla kan başımıza sıçradı. O kadar sersemlemiştik ki, sokağa çıkınca aklımızda kalan mısraları birbirine ekleyerek şiirleri restore etmeye çalışırken az kalsın tramvayın altında kalıyorduk.”

Kemal Tahir

KEMAL TAHIR

1940, Çankırı Cezaevi, Nâzım Hikmet, Piraye, Kemal Tahir Çankırı Cezaevi'nin dış duvarı önünde.
"Bir akşamüstü/oturup/hapishane kapısında/rubailer okuduk Gazalî'den" diye başlayan şiirde bahsedilen okuma sahnesi.

Fikirleri olgunlaşmıştır, Sosyalisttir artık. Kafasının içini bir düzene oturttuğu gibi hayatını da bir düzene koymak istemektedir: evlenmek, soğuk bekâr odalarının sefaletinden, bohem yaşam biçiminden kurtulmak... Geçim kaygısından ve yoksulluktan daha çekilmezdir yalnızlık. Ve Fatma İrfan Hanım'la 12 Ağustos 1937'de evlenirler.

"Çok yalnızım be İrfan. Öyle kopmuş, öyle tek başına bırakılmış, öyle histen uzak bir yalnızlığım var ki... Evlenmek istiyorum artık. Hem de nişanlanmak filan değil, doğrudan doğruya, şimşek gibi bir hamleyle evlenmek."

Kemal Tahir

KEA MAL TAR

Evliliğinin üzerinden henüz bir sene bile geçmemiştir.

Tan gazetesi Yazı İşleri Müdürüdür. 17 Haziran 1938’de gözüaltına alınır. Suçu, “kitap vermek suretiyle donanmayı isyana teşvik etmek!”

“Evimde sosyalizme ait Fransızca kitaplar bulundu. Kardeşim Nuri Tahir o sıralar gedikli üst çavuş idi. Bunun aracılığıyla donanmadaki erbaşlara, Sabahattin Ali’nin hikâye kitaplarını propaganda için yolladığım ileri sürüldü. Yalandı. Fakat iki tanık uyduruldu... Bunlar sorguda kardeşim aracılığı ile kitap yolladığımı söylediler... Bahriyeliydiler ve hafta başı izinli çıktıkları zaman bana geliyorlar, benim kitaplığımdan seçtikleri kitapları, yenileriyle değiştiriyorlardı. Çoğu zaman hangi kitapları aldıklarını bile bilmezdim. Ben, okuryazarlığa sıvanmış bir delikanlı olduğum için, kitaplığımda Atsız’ın kitapları da vardı. Nâzım ve Sabahattin Ali’nin kitapları da... Derken bir gün tutuklandım... Beni de Nâzım’ı da Yavuz’a götürüp kapadılar. Küçük bir hücrede yaşıyor, sorguya götürülüp getiriliyorduk. O zaman suçumun kitap vermek olduğunu öğrendim! Kitap vermek suç olunca, gerisi sorulmaz. Kaderime katlanmak zorundaydım!”

Kemal Tahir

**KEVIN
MAYNARD**

Yavuz zırhlısında haftalarca süren gözaltı, Erkin gemisinde görülen duruşma ile neticelenir. Kelepçe arkadaşı Nâzım Hikmet ile beraber 29 Ağustos 1938 tarihinde tutuklanır. Kalem kırılır, hüküm verilir: sırtına on beş sene ceza sarılır. İlk durak İstanbul Tevkifhanesidir. Uğultunun, acılı iniltilerin hiç eksik olmadığı kocaman bir ormana benzeyen İstanbul Tevkifhanesi...

“Bütün Türkiye Cumhuriyeti; Ordusu, Temyiz Mahkemesi, Hükümeti ile ‘ille Kemal Tahir’i Komünist yapmak istiyoruz, muhakkak Komünist olmalı’ diye seferber olursa; takdire tedbir uymuyor demektir. Biz de halis yerli Komünist olur çıkarız. Hem Komünist olmak atla deve değil ya, önümüzde 15 adet yıl var. Düşüne taşına, okuya üfleye icabına bakılır.”

Kemal Tahir

KEMAL TAHIR

19 Mayıs 1940, Çankırı. Kemal Tahir, Nâzım Hikmet, Dr. Hikmet Kıvılcımlı.

1940= ÇANKIRI

1940 yılının başlarında Doktor Hikmet Kıvılcımlı ve Nâzım Hikmet ile beraber Çankırı Cezaevine nakledilir. 10 Haziran 1940'da Fatma İrfan'dan boşanmıştır. Nazım Hikmet'ten, Piraye'den ve kardeşleri Nuri Tahir ve Ratip Tahir'den başka kimsesi yoktur. Cemil Meriç'in dediği gibi, "hatalar bıçakla düzeltilir damda!" Fakat Çankırı Cezaevinin mahkûmları, "Kitaplı Casus" lakabını taktıkları bu yeni mahkûmdan çekinirler.

"Aşağı odaya bir herif gelecek. Beni benzer mahpuslardan bellemeyin! Kendisi gazeteci. Her duyduğunu gazeteye yazar ki pire zıplasa yazar, hem de pireyi deve yapar da yazar. Aman arkadaşlar, göreyim sizi, ek yerimizi belli etmeyelim! Birbirimizin hep iyi yanının söyleyelim. Birbirimizin hep iyi yanını söyleyelim ki Çankırı'mızın adı İstanbul'un gazetesine iyi geçsin."

Kelleci Memet

KEMAL TAHİR

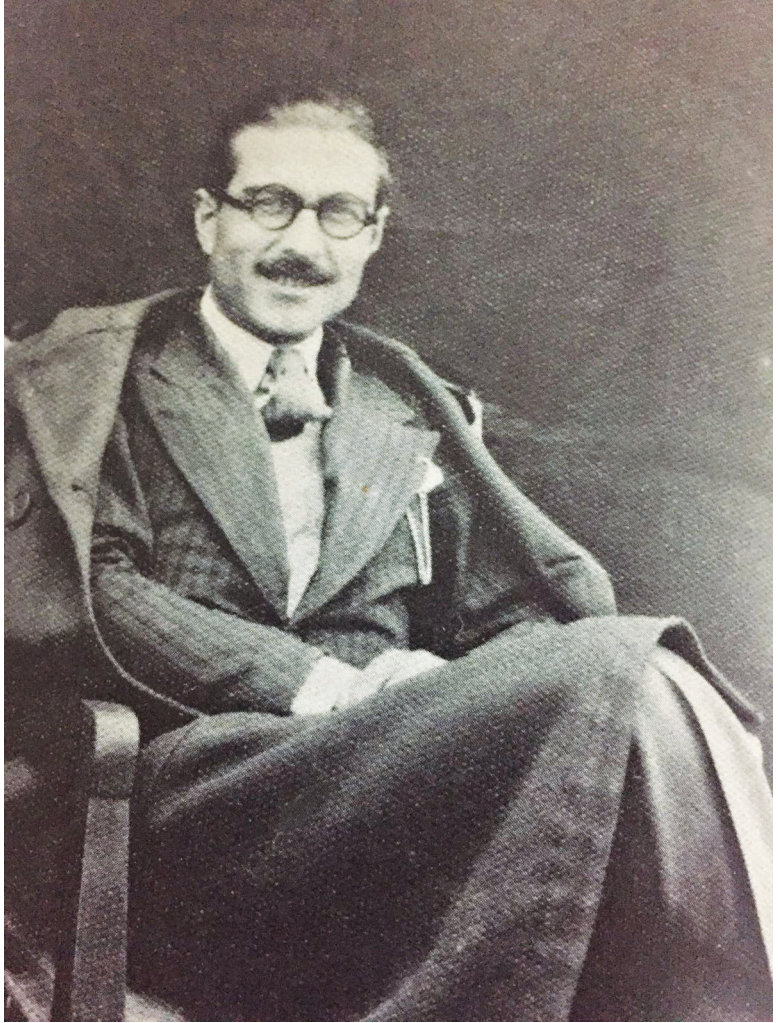
1940. Nâzım Hikmet, Kemal Tahir, Dr. Hikmet Kıvılcımlı
Çankırı Cezaevinin avlusunda.

17 Mayıs 1941 tarihinde Malatya Cezaevindedir. Talihlidir bir bakıma. Birbirinden değişik insan hikâyeleri Kemal Tahir’in ilgisini çeker, romanlarına malzeme toplama, Anadolu insanını tanıma imkânı bulur. Onların dilekçelerini yazar, dertlerini dinler, çözüm önerilerinde bulunur. Bir yandan da Bursa Cezaevinde yatan Nâzım Hikmet’le mektuplaşmaktadır. *Karılar Koğuşu* ve *Namuscular* burada yazılacaktır.

“Hilaf yok, yazdıklarının çoğu doğru,
olmuş işler yani; lakin biraz Keşaf Hoca’ya
lüzumsuz yere atmış; birkaç karı almış diyor,
hâlbuki bir karı almıştır Keşaf Hoca. Temiz
bir adamdı, din âlimiydi, oğlu var, hayatta
daha, Fransızca öğretmeni, o da temiz
insan... Diyor ki karının üstünde oğlanı
tutmuş, tövbe baba yok öyle bir şey...”

Hacı Abdullah Mazmanoğlu -Hapishane Arkadaşı-

KEMAL TAHIR

1940. Kemal Tahir'den yengesi Piraye'ye kapak fotoğrafı.

1944=ÇORUM

1944 yılı sonları. Ve Çorum. Üslubunun demlenip oturacağı kenttedir. Lezzetli Çorum dili kalemine bu yıllarda bulaşacak, ölümüne kadar hemen bütün romanlarında görülecektir. Anlayışlı Başsavcı Tahsin Bey'in yardımıyla zengin Çorum Millî Kütüphanesinden de faydalanabilecektir. Başını kaşıyacak vakti yoktur. Senede beş altı roman yazıp bastırıldığı halde yine de geçim sıkıntısı çekmektedir. Bir yandan salt para için müstear isimlerle hafif romanlar, gazeteler için tefrikalar yazmakta; öte yandan ileride yayınlayacağı gerçek büyük eserleri için notlar tutmaktadır.

"Eğilmeyen baş, bükülmeyen bilek, satılmayan kafa onundur... Etrafına ışık saçan bir meşaleydi o. Malatya Cezaevi'nden sürgün edilmişti Çorum'a. Gereksinimlerini temin etme, barınma, çevre edinme çabası içindeydi. Mertlik, cesaret, insan severlik ve çalışkanlık onun hasletleriydi. Kitaplarıyla topladığı dokümanları koruyan tahta sandık ve bavullardan başka varlığı yoktu. Mahpusların zorla uykuya yatırıldığı saatte o tahta ranzasında çaput yatağına bağdaş kurar, yorganı omzuna çeker, sarı defterlere yazar dururdu. Tercüme ettiği kitapların yayınlanmadığından ya da gazetelerde tefrika edilen yapıtları için hakkı olan paranın gönderilmediğinden yakındığını hatırlıyorum."

Celalettin Arif Demirel -Hapishane Arkadaşı-

KEMAL TAHIR

1944. Sandalyede oturanlardan sağdan ikinci Kemal Tahir ve (yanında oturan) arkadaşı Kemal Erdoğan.

Yirmi beş yıllık Tek Parti rejimi sona ermek üzeredir. Ağır, gri ve somurtkan devlet bürokrasisi kasnaklarını gevşetmek zorundadır. Fakat Kemal Tahir mahkûmiyetinin en kısa ve en rezil dönemini geçireceği Nevşehir Cezaevine nakledilir.

“Mevsim şubattı. Nevşehir soğuk olur.
Uzun bir koridora benzeyen koğuşta,
küçücük bir sac soba vardı. Bunda kayısı
ağaçları yakılıyordu. Ben vardığım zaman
buraya kapatılmış siyasi mahkûmlar, iki sene
sonranın odun tayınlarını yakmış, tüketmiş
bulunuyorlardı. Koğuşun apteshanesi yoktu.
Geceleri içeri bırakılan bir gaz tenekesi
kullanılıyordu. Demokrasimizin ‘rejim politiği’
gerçekten parlaktı.”

Kemal Tahir

KEA
MAL
THER

Tek Parti devri sona ermiştir, Demokrat Parti iktidardadır. Genel Af çıkartılır. Nâzım Hikmet ve Kemal Tahir’in on üç yıllık hapis hayatı sona erer. İçinde uzun ve yorucu bir yokuşu bitirmenin rahatlığı. Kırk yaşında hürriyet ve İstanbul. Hapisliğinin son yıllarında mektuplaştığı Semiha Hanım’la (Sıdika Uzunhasan) evlilik. Geçinmek için, takma isimlerle, Ertem Eğilmez’in Çağlayan Yayınları’na çeviriler, polisiye romanlar, mizahi hikâyeler...

“Hapishaneden çıktıktan sonra çok güç durumdaydı. 13 sene hapishanede yatmış bir adamın, hapishaneden çıktıktan sonra polis nezareti altında kalması mukadderdir. Eski arkadaşları terk ettiler. İş bulmak diye bir imkânı yoktu. Liseyi bitirmemişti, tahsili yoktu. Bir ara ye’se düştü ve senelerce *Mayk Hammer* tercümeleriyle yaşadı.”

Cemil Meriç

KEMAL TAHIR

Kemal Tahir ile Orhan Kemal

1955= İLK ESER, GÖL İNSANLARI

Romancı Kemal Tahir'in ilk eseri bir hikâye kitabıdır:
Göl İnsanları! Hapishanede yazdığı hikâyeleri bu isimle toplar. Bu hikâyeler kuvvetli diyaloglarla okuru metnin içine çeken bir romancının ayak sesleridir.

"Göl İnsanları, senin sanat yaşamındaki yolunda büyük bir olaydır. Sanıyorum ve öyle isterim ki bu mükemmel eser edebi tarihimize geçecektir. Hiç endişeye düşme, Göl İnsanları Türk edebiyatının en güzel dört hikâyesi olarak kalacaktır."

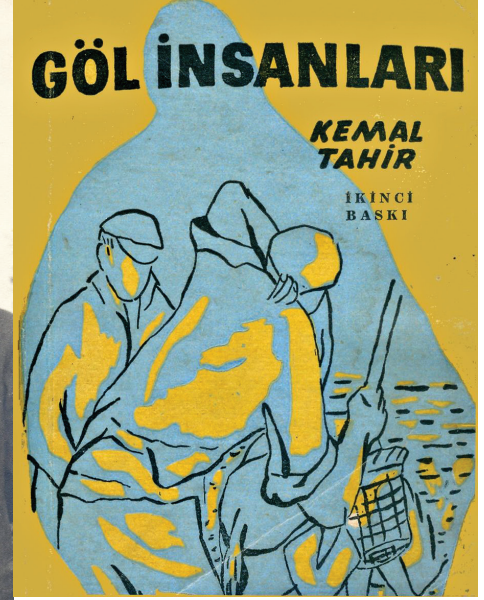
Nâzım Hikmet

TÜRK YERİ

KEMAL TAHİR

Kardeşi Nuri Tahir ile

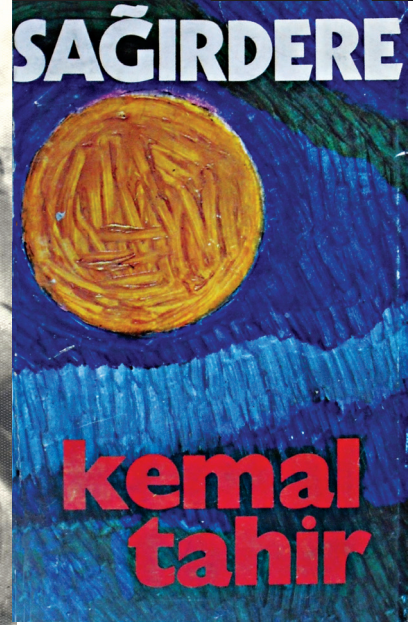

Tahta bavul açılmıştır. Soğuk hapisane koşullarında sarı defterlere tutulan notlar derlenir, toparlanır. Kemal Tahir ilk ciddi romanını yayınlar. Kitap, köy romanlarının yazılıp okunduğu bir dönemde, köyü en iyi anlatan roman olarak büyük beğeni toplar.

“Sağirdere romanı aydınlıktır, umuttur, sahici Türk romancılığında bir merhaledir. Bundan sonra daha ne kadar büyük eserler yazarsan yaz o, senin en taze, en ölmeyecek kitaplarından biri olarak kalacaktır.”

Nâzım Hikmet

KEMAL TAHIR

1955= 6/7 EYLÜL OLAYLARI

5 Eylül 1955. Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba atıldığı söylentisi yayılır. 6 Eylül öğlen İstanbul'da başlayan protestolar giderek çığırından çıkar. Öfke Ermenilere ve Rumlara yönelir. Özellikle Samatya, Beyoğlu, Kurtuluş gibi semtlerde evlere, dükkânlara saldırılar olur. Olaylar ancak 7 Eylül akşamı bastırılır. Sıkıyönetim ilan edilir. Devlete göre “nümayişlerin tertipleycisi” Komünistlerdir! Ne kadar “eski tüfek” solcu varsa toplanır. Kemal Tahir de gözaltına alınanlar arasındadır. Suçlamalar asılsızdır. Bu tutukluluk çok uzun sürmeyecek, altı ay sonra serbest kalacaklardır.

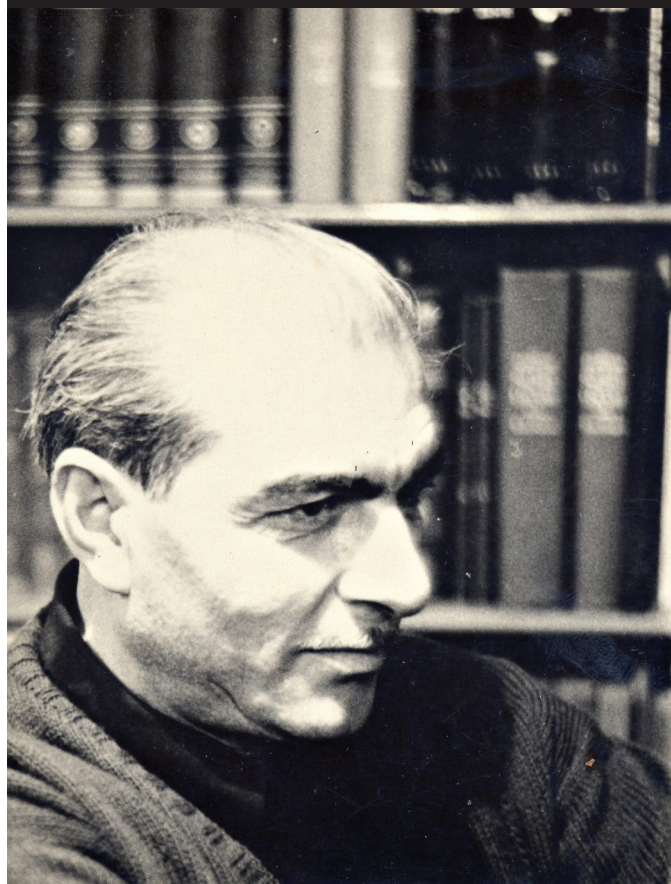
“Polis sabıka defterinden bulduğu isimlere göre topladı bizi. Kemal Tahir de polisçe Komünist bilindiği için içeri alındı. Sudan sebeplerle bizi içeri aldılar ve taş odalarda yatırdılar. Harbiye'nin koridorlarında ilk kez karşılaştığımızda Kemal bana, 'Haberin olsun çok büyük tehlike geçirdik, ama hala tehlikeli açmazın içindeyiz. Bu kadar sorumsuzca suçlanmanın arkasında kancıkça bir oyun yatıyor, bu oyunu dünya yutmaz...' dedi. Harbiye'de Kemal Tahir Aziz Nesin'le aynı koğuştaydı.”

Dr. Hulusi Dosdoğru

“1955'te, Harbiye'deki askeri cezaevinin daracık hücresinde Kemal Tahir'le birlikteydik. Bu dar hücreye, yatarken ikimiz birden sığışamadığımızdan, geceleri yere benim başım onun ayaklarına, onun ayakları benim başıma gelmek üzere, birbirimize ters uzanırdık... Öyle bir hava estirildi ki, biz bile inanmaya başladık; şu İstanbul'u acaba biz mi yağmaladık, diye.”

Aziz Nesin

KEAT MAY THER

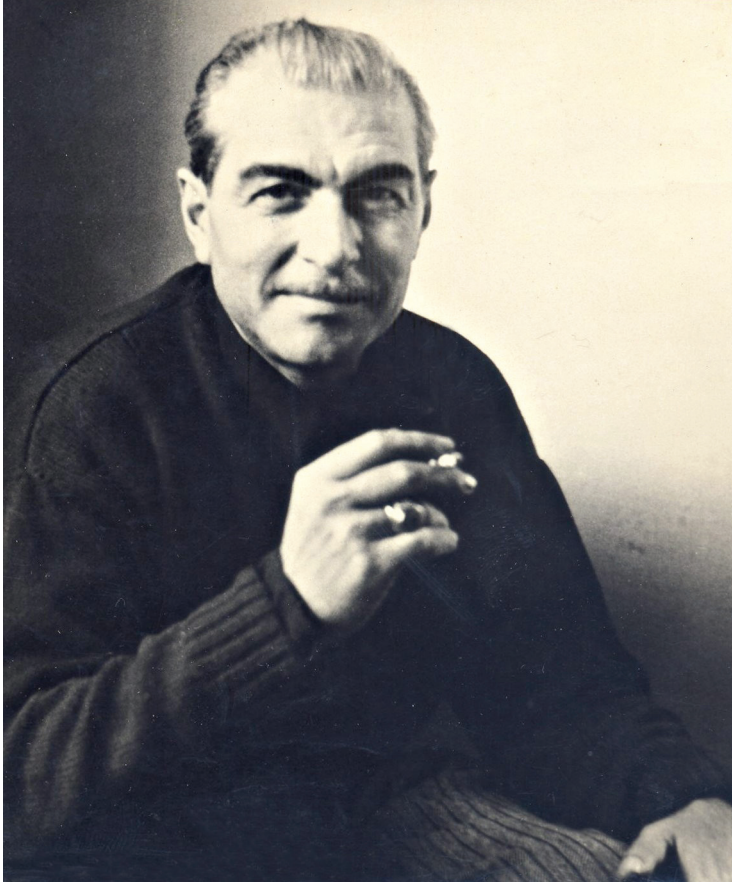
1956= ESİR ŞEHRİN
İNSANLARI

Kemal Tahir ikinci romanında mütareke yıllarını, esir şehrin insanlarını anlatır. Anadolu'ya gitmeyenleri, gidemeyenleri, Kâmil Bey özelinde Türk aydınını... Kitap, 1953 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilir, 1956'da yayınlanır. Bir üçlemenin ilkidir: bu romanı daha sonra *Esir Şehrin Mahpusu* ve *Yol Ayrımı* izleyecektir.

"Sıkıştın mı, 'Hürriyet! Aziz Hürriyet!' dersin. 'Hepimiz alçağız, hepimiz nankör' diyen bir başka mısra var. Onu hiç hatırlamazsın. Hiçbir memleket, aydınları tarafından bu kadar kancıkça terk edilmemiştir."

Esir Şehrin İnsanları

KEMAL TAHİR

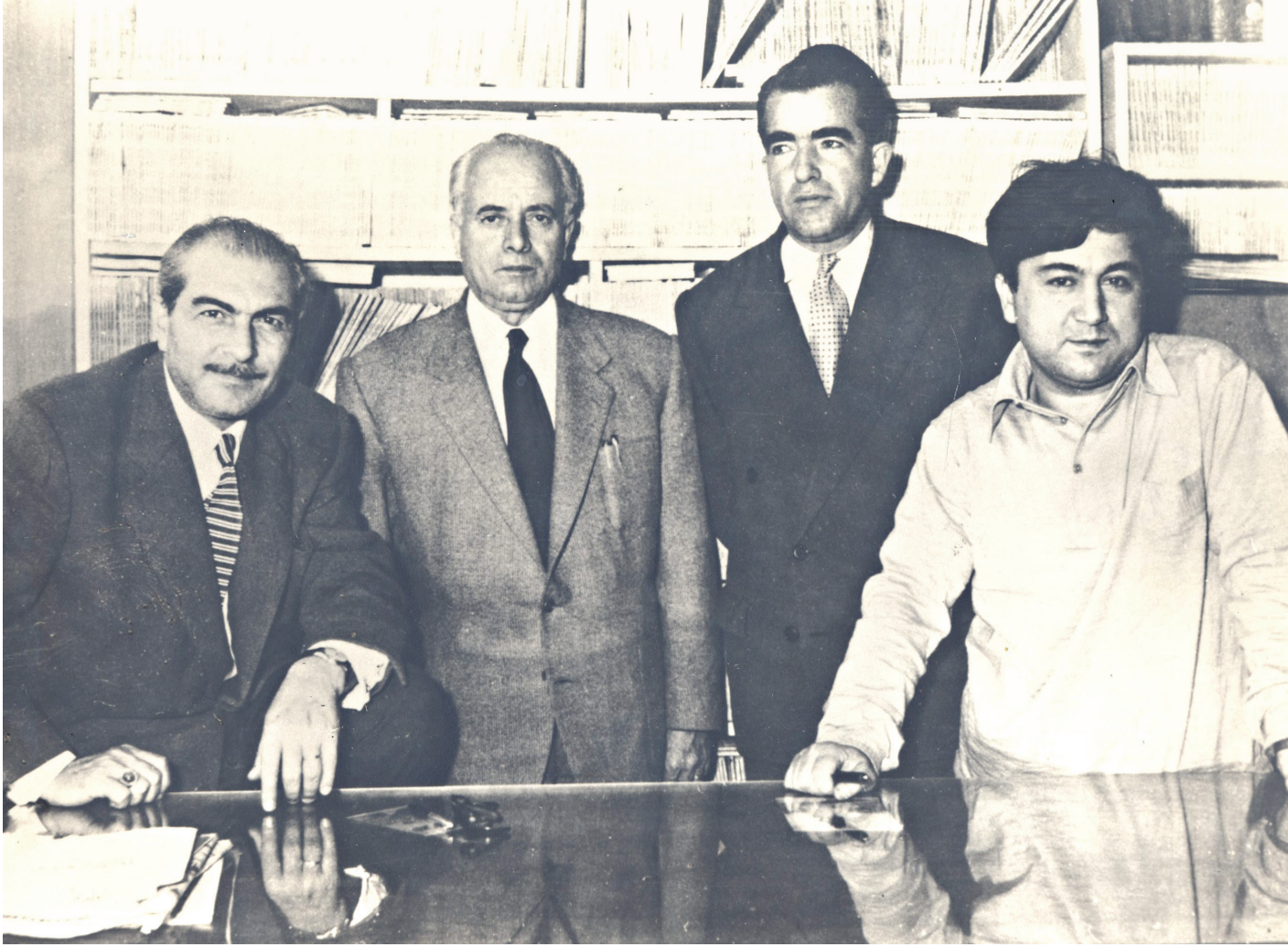

Aziz Nesin ve Kemal Tahir... “Geçim kaygısı” ve sicillerinden dolayı kendi kitaplarını bastırmakta yaşadıkları zorluklar bu iki arkadaşı ortak bir yayınevi kurmaya götürür. Harbiye Askeri Cezaevinin ufacık koğuşunda alınan kararla “Düşün Yayınevi”ni kurarlar. Kemal Tahir Veznecilerdeki baba evini satacak, sermaye yapacaktır. Zor şartlar altında açılan yayınevi ancak beş sene yaşayacak, 1962’de çıkan bir yangınla kül olacaktır.

“1957’de Kemal Tahir’le birlikte Düşün Yayınevini kurmuştuk. Kemal Tahir’le pek çok konuda anlaşamazdık. Yine de dosttuk. Ben Kemal’i çok sevmişimdir, bütün yanlışları, eksiklikleriyle... Onun da beni sevmiş olduğuna, dünyada sayıları az olan gerçekten beğenerek sevdiği insanlardan biri olduğuma inanırım.”

Aziz Nesin

KENAN YILMAZ

Aziz Nesin ile beraber Düşün Yayınevinde

Kemal Tahir'in köy romanları, Türk köylüsünün sakat yönlerini ifşa eder. Aydınların görmek istediği hayali bir Anadolu anlatmaz okura. Etiyle, kanıyla, en rezil ve en yüce yanlarıyla gerçek ve çıplak bir Anadolu serer okurun önüne. Tıpkı, 'Onlar ki korkak, cesur, cahil, hâkim ve çocukturlar' diyen Nâzım Hikmet gibi. *Körduman* böyle bir romandır.

"Esasta birbirinizi çekemiyorsunuz. Elli evlik köyü, tarlasıyla bahçesiyle, toptan birinize verseler, yine gözünüz doymaz. Hep mal hırsı, biraz da cahillik..."

Körduman

"Ben Anadolu Türkünün ortalama-ortak yönünü tespite çalışıyorum. Bunu başarmaya çalışacağım."

Kemal Tahir

KEMAL TAHIR

kemal tahir
körduman

bilgi yayınevi

1957: RAHMET YOLLARI KESTİ

İnce Memed; Yaşar Kemal'in 1955 yılında yayınlanan bu ilk romanında toprak reformu yapan, ağalarla savaşan halkçı bir eşkıya tipi çizilir. Türk edebiyatında yavaş yavaş saygın bir yer edinmeye başlayan Kemal Tahir böyle düşünmez. Ona göre eşkıya çıkarıcı, kıyııcı ve pis birisidir. *Rahmet Yolları Kesti* romanında yarattığı Uzun İskender karakteri ile “kahraman/devrimci eşkıya” mitosunu eleştirir. Birçok eleştirmene göre Kemal Tahir bu romanı Yaşar Kemal'in romanına karşılık antitez olarak yazmıştır.

“Rahmet Yolları Kesti’yi İnce Memed’e karşılık olarak yazmadım. Bütün dünyada yarı aydınlar arasında meydana gelen yanlış anlamaya parmak basmak istedim. Yaşar İnce Memed’i yarı aydınların tesiriyle yazdı. İnce Memed, fukara tek başına toprak reformu yapıyor. Hiç böyle bir şey olur mu? Şimdi Cumhurbaşkanı bile toprak reformunun ne demek olduğunu bilmiyor, kaldı ki o zaman İnce Memed toprak reformunu ne bilecek.”

Kemal Tahir

KEMAL TAHIR

Kemal Tahir, Yaşar Kemal.

1958= YEDİÇİNAR YAYLASI

Kemal Tahir'in *Yediçınar Yaylası* romanı, "Türkiye Batı'ya benzemez" tezini açıkça işlediği ilk romanıdır. 1854 Kırım Savaşı ile 1908 II. Meşrutiyet arası dönemde, Çorum çevresinde geçen roman, ağalar arasındaki çıkar çatışmalarını, köy insanındaki yozlaşmayı mizahi bir dille konu edinir. Kemal Tahir'e göre, Batı'nın soylu sınıfıyla özdeşleştirilen 'bizim ayan-ağa takımımızın' çok değil, iki göbek gerisine bakılsa ya tütün kaçakçısı çıkacaktır ya da çarık hırsızı.

"Biz toplumumuzda Batı'dakine benzer feodalite bulunmadığı kanısındayız. Bazen derebeyi, genellikle de bugün ağalık diye adlandırılan sosyal müessesenin tarihi bizde devlet memurluğuna 'vazifeciliğe' bağlı olarak 'bir çeşit devlet memuru' gibi yaşamaktadır. *Yediçınar Yaylası* gerek soyluluk gerekse zenginlik bakımından nüfuzlu kişi haline gelmenin bizdeki, batıya benzemez özelliklerini anlatmaktadır."

Kemal Tahir

KEMAL TAHİR

Kemal Tahir Meşrutiyet'in de Cumhuriyet'in de Anadolu insanının yaşamında çok bir şey değiştiremediğini düşünmektedir. Köylü için İstanbul sarayında kimin oturduğunun bir önemi yoktur. Ha Sultan Hamid, ha sultan Reşat. Köylü gene köylüdür, esnaf gene esnaf, zengin gene zengindir, fakir gene fakir. Tepeden inme devrimlere yönelik yaptığı bu eleştiri, 'ilerici ve sosyalist' olduğunu iddia eden çevrelerden ayırır onu. *Yediçmar Yaylası* romanının devamı niteliğindeki *Köyün Kamburu*, Kemal Tahir'in Orta Anadolu diliyle kaleme aldığı bir başyapıttır adeta.

"Çalık ağanın kişisel hikâyesi, aynı zamanda, köyün kapalı ekonomiden pazar ekonomisine geçişinin de hikâyesidir. *Köyün Kamburu*, İstanbul'da olan değişikliklerin, Jön Türk hareketlerinin Anadolu'ya bir şey getirmediyi göstermesi bakımından da ilgi çekici."

Fethi Naci

KEMAL TAHIR

kemal tahir
köyün
kamburu

bilgi yaynevi

1959= BEŞ ROMANCI TARTIŞIYOR

O yıllar romanın illa köyden bahseden bir tür olarak anlaşıldığı yıllardır. Okura göre de yazarlara göre de ‘roman yazmak’ demek köyü ve köylüyü anlatmak demektir. Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Talip Apaydın, Orhan Kemal ve Kemal Tahir. Bu ‘beş romancı’ Turhan Tükel’in yönetiminde, *Pazar Postası* dergisinde yayımlanacak bir oturumda bir araya gelirler. Edebiyatı, köy romanını konuşurlar. Tartışma giderek Kemal Tahir’in bu dört yazara karşı kendi roman anlayışının bir savunusu halini alır. Sonraları kitap olarak da basılan bu oturum, hem Kemal Tahir’in diğer yazarlardan ayrıldığı yönleri apaçık göstermesi, hem de dönemin edebi anlayışını yansıtmaları bakımından çok özeldir.

“Romancının vazifesi, insana insanı vermektir. Yani, romancının vazifesi, drama düşmüş insanı vermektir, drama düşmüş insanı... Frengiye tutulmasının ehemmiyeti yok. Dram, insan dramı demek...”

Kemal Tahir

“Kemal Tahir’den ben, aydınlık, ileri, yurdunu ileriye götürecek olumlu tipler istiyorum. Benim memleketimde böyle insan yok mu? Benim memleketimde sadece gavatlar, pezevenkler, deyyuslar mı var?”

Orhan Kemal

“Çok açık konuşmak zorundayız. Köylüyü mahpushanede tanıyan ve mahpushane izlenimlerini roman şeklinde, memleket aydınına, millete sunan bir romancının, Orhan Kemal, Fakir Baykurt anlayışında bir romancı olmaması gayet olağan.”

Mahmut Makal

KEMAL TAHİR

1961= SİNEMACILAR ARASINDA

1960'lı yılların başı... Rejisör arkadaşlarının talepleriyle, geçinmek için senaryolar yazar. *Namusum İçin*, *Battı Balık*, *Beş Kardeştiler*, *Azrail'in Habercisi*, *İki Gemi Yanyana* ve *Yarın Bizimdir* senaryosunu kaleme aldığı filmlerden bazılarıdır. Sinemanın önemini fark etmiş olsa da hiçbir filmin künyesinde adı yazsın istemez. Kemal Tahir ismi kitaplar içindir.

"Kemal Tahir o her zamanki kuşkucu, araştırmacı kimliğiyle, 'Durun bakalım yahu, burada Türk sineması diye oluşmuş bir şey var. Bunu bir kalemde geridir, ilkeldir, sömürücüdür diye reddetmeyelim, suçlamayalım. Anlayalım nedir bunun varlığı?' demekteydi. Bu tavrı sinemacıları ona yaklaştırdı. Özellikle 1961-65 arasında."

Halit Refiğ

TÜRK YEĞİN

KEMAL TAHIR

Soldan ikinci Giovanni Scognamillo, Metin Erksan, Kemal Tahir ve Halit Refiğ

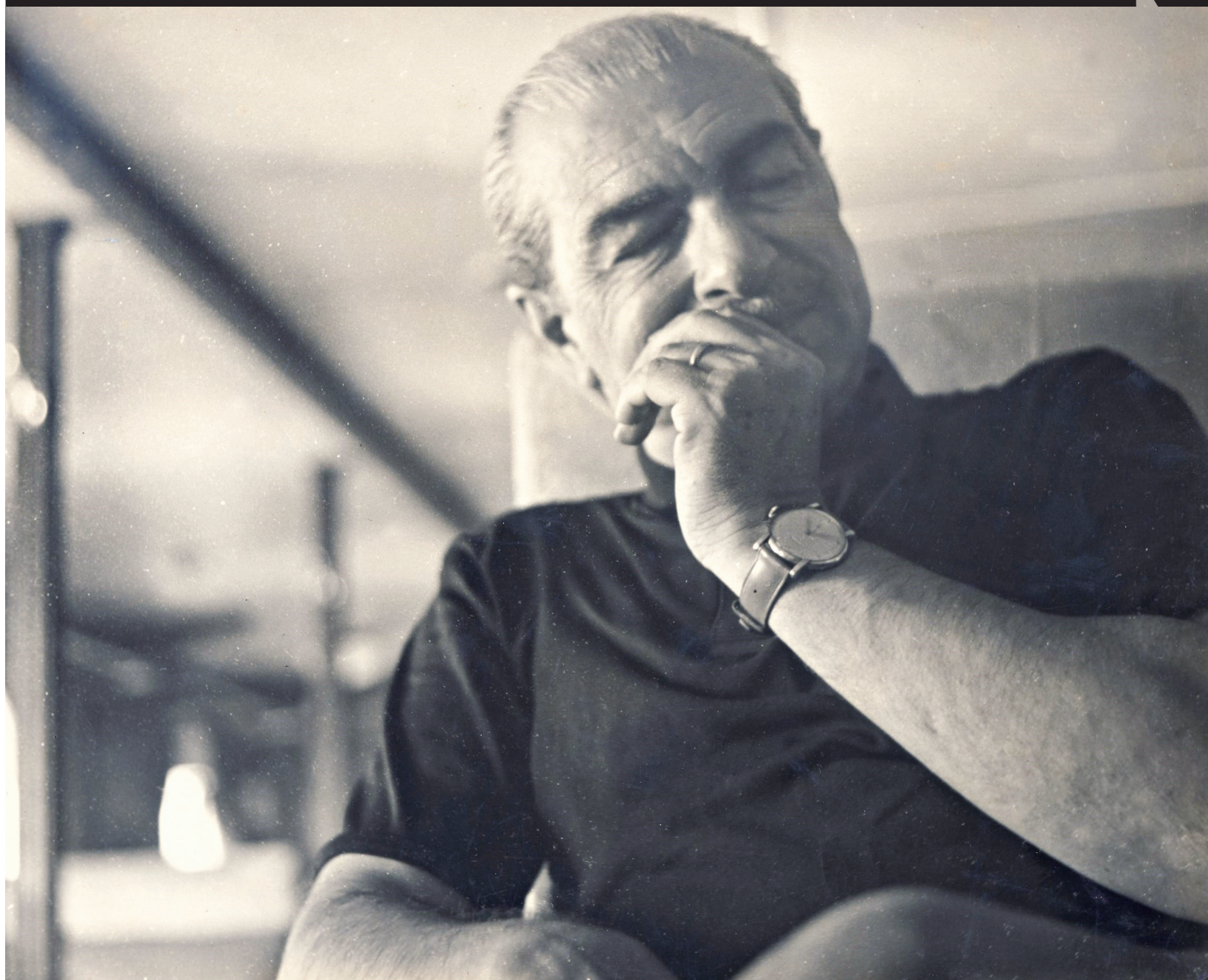
1962= ESİR ŞEHRİN MAHPUSU

On sene evvel *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilmiş *Esir Şehrin İnsanları*’nın devamıdır *Esir Şehrin Mahpusu*. Paşa oğlu Kâmil Bey Millî Mücadeleye destek vermekten dolayı İstanbul’da Bekirağa Bölüğünde mahpustur. Kendisiyle, ailesiyle ve ait olduğu aydın sınıfla hesaplaşma içindedir. Kayıtsız, umarsız bir adamdan ülkesine ve halkına karşı sorumlu bir aydına doğru evrilmektedir.

“Saate baktı. Neredeyse sabah olacaktı. Sırtı sızlıyordu ama, mutluydu. Masaya başka bir adam olarak oturmuştu. Masadan başka bir adam olarak kalkıyordu. Artık ciddi bir dava sahibiydi. Bundan sonra olaylara, insanlara eleştirici gözle bakacaktı. Bir küçük not defteri alıp yazı konularını kaydetmeliydi. Çünkü, artık sıradan bir vatandaş değildi. Elinde iyi kötü bir savaş silahı olan ‘sorumlu insan’dı.”

Esir Şehrin Mahpusu

KEVIN
MAHER

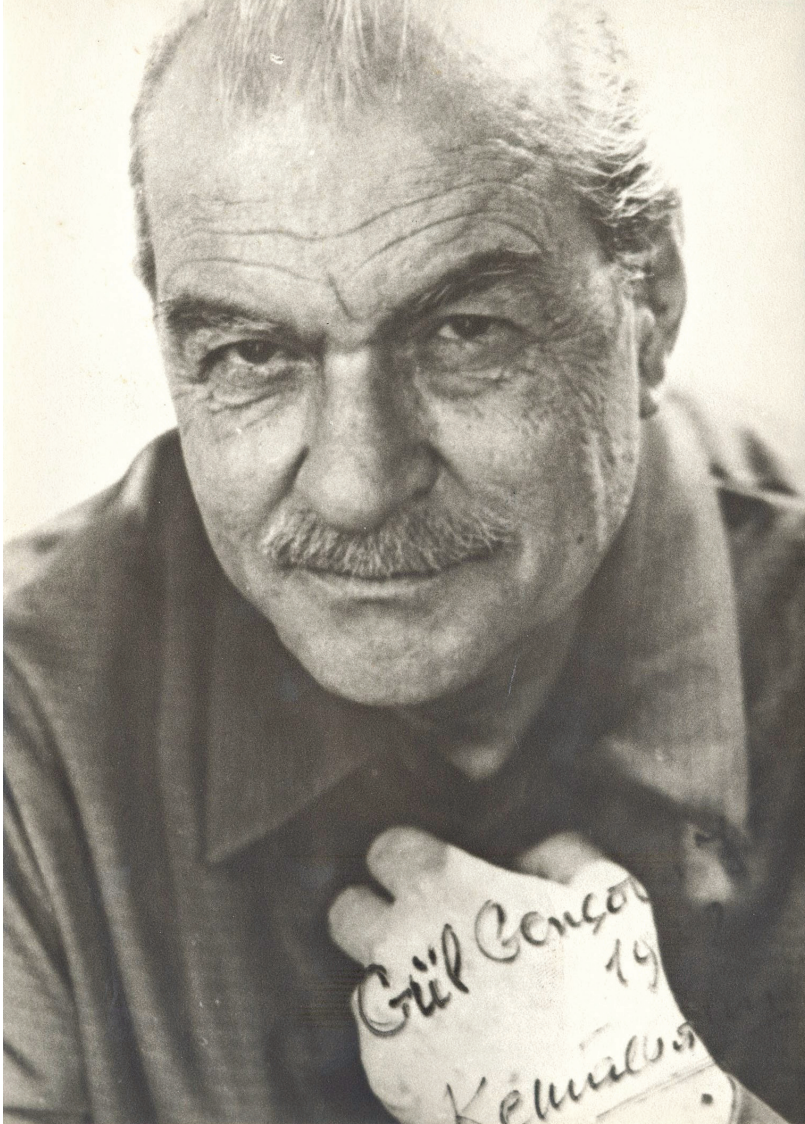

Aynı yıl bir roman daha yayınlattır. Yanlışlıkla ağasını vurmuş ve dama düşmüş Kelleci Memet'in hikâyesidir bu. On altı yaşındaki Kelleci Memet de Cinci Nezir, Şeker Emin, Terzi Bekir gibi Kemal Tahir'in Çankırı Cezaevinde tanıdığı bir mahkûmdur. Kemal Tahir köy kökenli yarım aydınların biraz saflıkla biraz kurnazlıkla perdeledikleri köy gerçeğini bütün çıplaklığıyla orta yere sermeye devam eder.

"Kelleci bir harikadır. Çünkü reeldir, çünkü bu realite en doğru bir görüşle, felsefeyle, sanat tekniğiyle verilmiştir."

Nâzım Hikmet

KEMAL Tahir

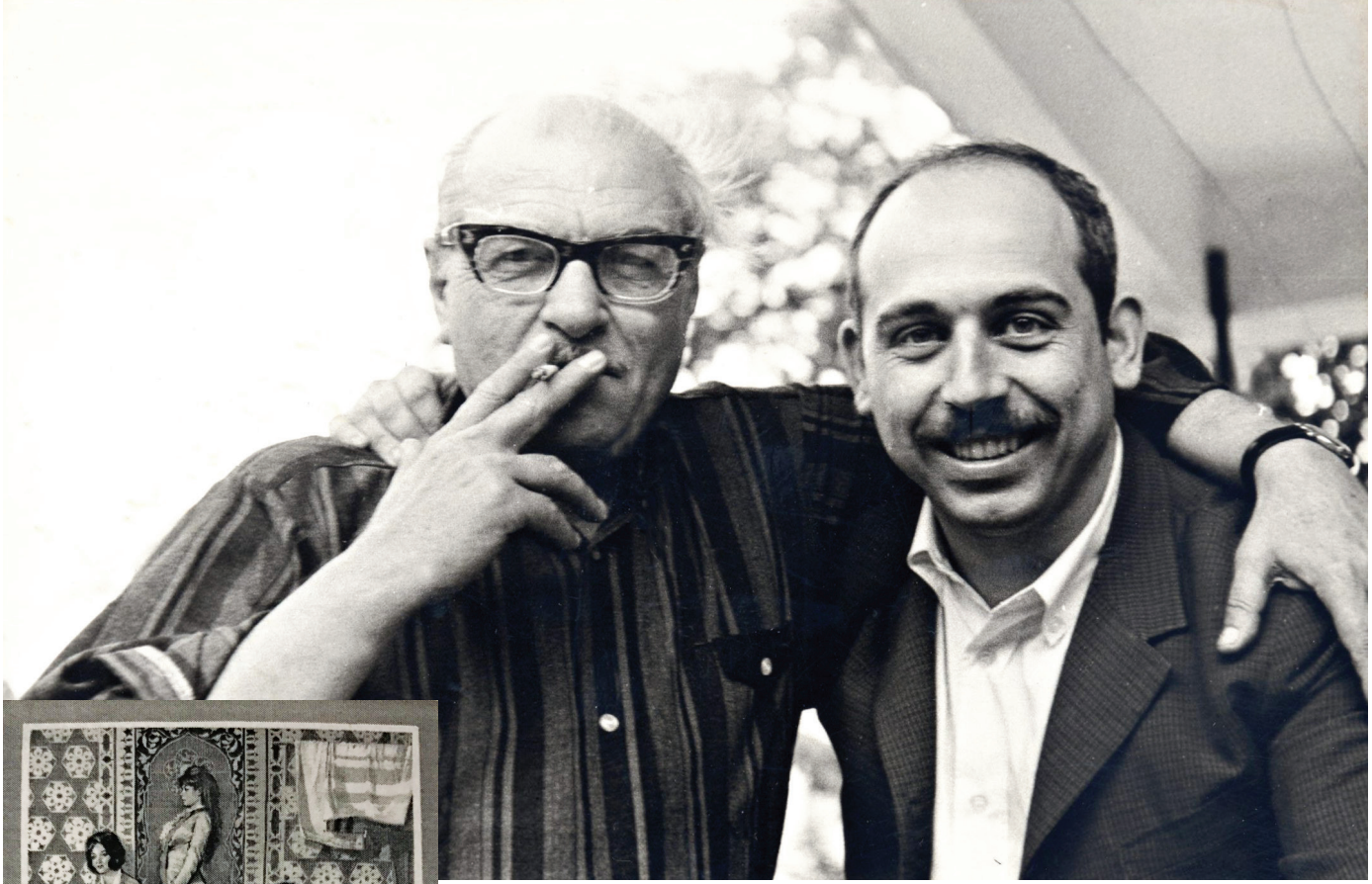
1965: HAREMDE DÖRT KADIN

Kemal Tahir'in senaryosunu yazdığı filmlerden birisi var ki, hiç birisi onun kadar ses getirmemiş, tepki görmemiştir: *Haremde Dört Kadın* Kemal Tahir'in o büyük dönüşümünden, *Devlet Ana*'yı yazmadan hemen önce, 1965 yılında çekilir. II. Abdülhamid dönemini, İttihatçıları anlatan film, sağ kesim tarafından sert tepkiyle karşılanır. 1966 Antalya Festivali'nde, film başladıktan on dakika sonra makine dairesini basanlar, filmin bobinlerini parçalarlar. Film yaklaşık on sene sonra, 1974 yılında, dönemin TRT Genel Müdürü İsmail Cem'in öncülüğünde televizyonda gösterilecek ve TRT yöneticileri hakkında soruşturma açılacaktır.

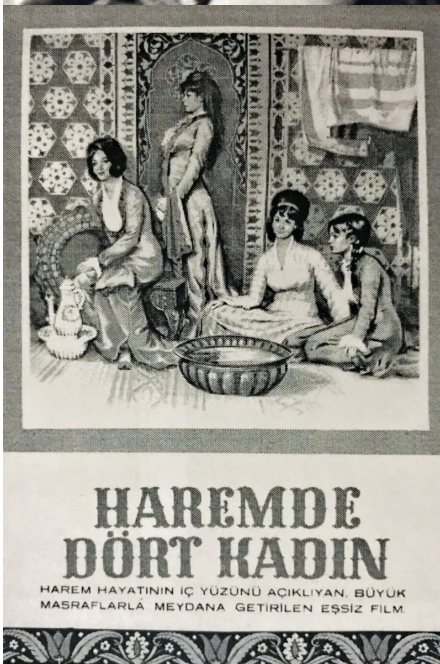
"Bir iki sahne dışında bütün diyalogları Kemal Tahir yazdı. Özellikle "Paşa" kişiliğini çok daha zenginleştirdi. Kadın kişilikleri... Özellikle üç kadının: Şevkidil, Gülfem ve Mihrengiz. Kemal Tahir senaryoya isminin yazılmasını istemedi. Kendisini hep bir romancı olarak görmek istiyordu. Kemal Tahir kendi açısından *Haremde Dört Kadın*'ın seyirci karşısındaki başarısızlığını yorumlarken Sadık Paşa'nın yabancılardan rüşvet alması meselesine bağlamıştı. Benim Kemal Tahir'den farklı olarak düşüncem, devletin değil aile seyircisinin rencide edildiği idi."

Halit Refiğ

KEMAL TAHER

Kemal Tahir, Halit Refiğ.

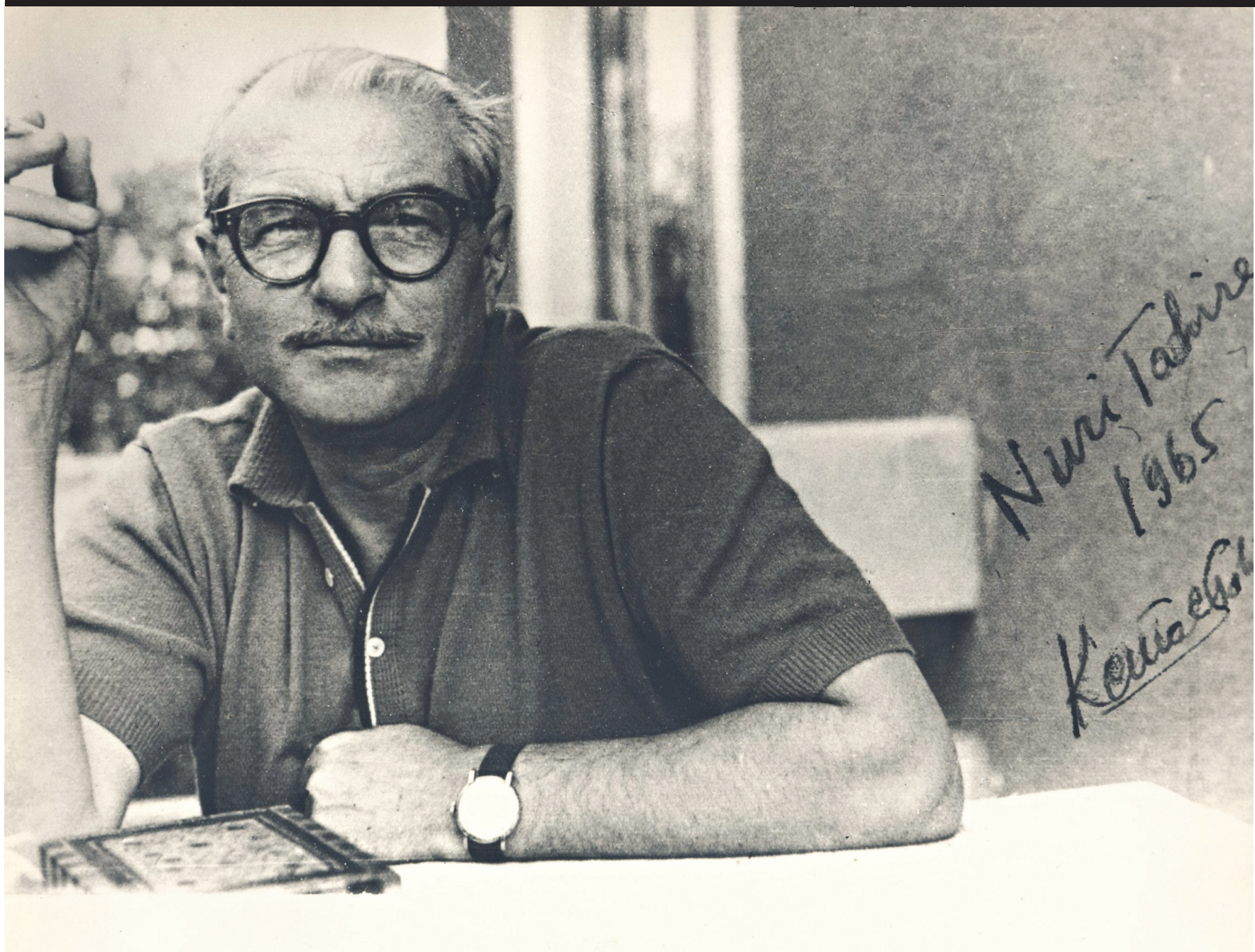

Olaylı *Haremde Dört Kadın* filminden sonra, konusunu doğrudan tarihten alan bir romana başlar Kemal Tahir. Bu sefer anlattığı insanlar köylüler ya da aydınlar değildir. Omuzlarının üstünde apolet değil, yenilginin suçunu taşıyanları... Birinci Dünya savaşından mağlup dönen yorgun savaşçıları anlatır. Kemal Tahir'e göre, Millî Mücadeleyi başlatan subayların karşılaştığı en büyük zorluk, Anadolu insanının, yenilginin sorumluluğunu gelişigüzel orduya yüklemiş olmasıdır. Kurtuluş Savaşına bu açıdan bakılırsa, romantik övünmelerin altında yatan gerçek insan dramı daha iyi görülecektir.

"Memleketin en kötü günlerinde düşmanlar iyice içeri doldukları sırada, başından beri politikaya karışmamış, orta rütbede, dövüşken Türk subayının ordusuz kalma dramını anlatmak istedim."

Kemal Tahir

REAL FATHER

Nuri Tahire
1965
Keweenaw

Yorgun Savaşçı romanı Kemal Tahir'in ölümünden sonra, TRT'nin talebi ve maddi desteğiyle, yönetmen Halit Refiğ tarafından sinemaya uyarlanır. Bin bir güçlükle sekiz bölüm halinde çekilen dizi film, 12 Eylül darbesinden hemen sonra, yine devletin emri doğrultusunda Genelkurmay Başkanlığının fırınlarında 'yakılarak' imha edilir. Daha çekim aşamasında, resmî ideolojinin savunucuları tarafından başlatılan kampanya sonuç vermiştir. Sağlığında romancıyı haksız yere itham edenler, vefatından on yıl sonra bu kez ölüsünü tekmeleyeceklerdir.

"Haremde Dört Kadın da senaryosunda Kemal Tahir'in çalıştığı bir film. Bence Türkiye'de sinema, toplum ve siyaset konusunda düşünen kimselerin Haremde Dört Kadın'ın başına gelenlerle daha sonra Yorgun Savaşçı'nın yakılması olayları arasında doğal bir paralellik kurup, düşünmeleri gerekir. Eğer robot gibi, bir düşünceye angaje olmuş düşünce adamlarının dışında ciddi düşünce adamı var ise."

Halit Refiğ

"Bu işe devlet memuru olarak görevlendirildim. Ne yazık ki kuruldun önce filmin yakılma kararı verilmişti. Bunun çok ayıp olduğunu, yapılamayacağımı söylesem de bir işe yaramadı. O komisyonda imzaman olması büyük bir talihsizlik."

Turgut Özakman (Kurul Üyesi)

KEAL MATA

1967: YUNUS NADI ROMAN ÖDÜLÜ

Yorgun Savaşçı romanı ile Yunus Nadi Roman Ödülünü kazansa da tartışmalar bitmek bilmeyecektir. Kemal Tahir'in bu romanla "Atatürk düşmanlığı" yaptığı, onun Millî Mücadeledeki rolünü küçümselediği söylenir. Cemal Süreya *Papirüs* dergisinde "Suç mu Atatürkçü Olmamak!" başlıklı bir yazı kaleme alarak romancıyı destekler.

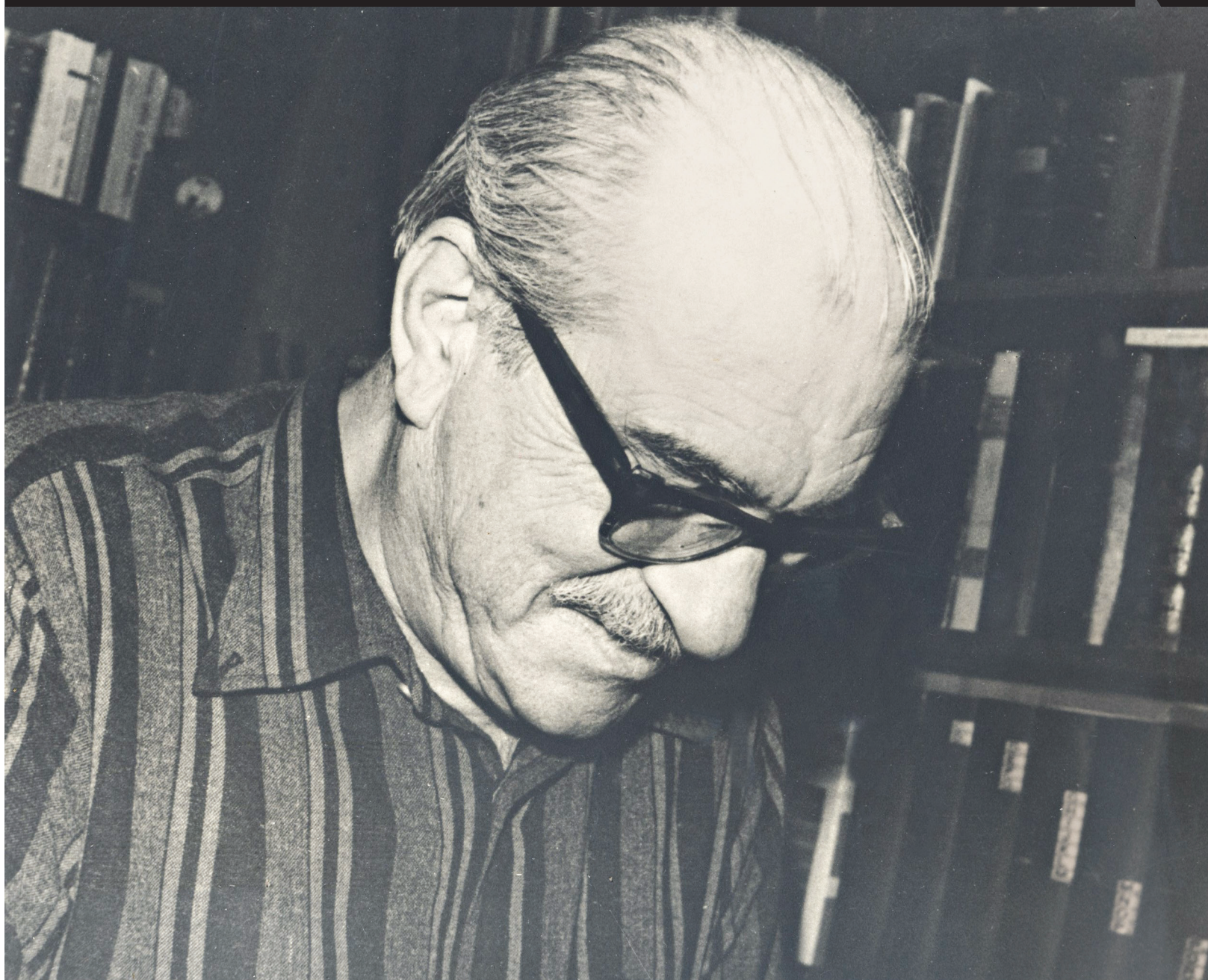
"Ben *Yorgun Savaşçı*'nın kazanmamasını isterdim. Mustafa Kemal'e şu ya da bu yoldan bir şey atılmasından hoşlanmam."

Oktay Akbal

"Aslında ben ne Mustafa Kemal'e ne de Atatürk'e karşıyım. Atatürk de Mustafa Kemal de bizim toplumumuzda bazı işler yapmış birer asker paşasıdır. Biz Ganalı kabile toplumu değiliz."

Kemal Tahir

KEAL
THER

1967= BOZKIRDAKİ ÇEKİRDEK

Yakın tarihin putlarına tek tek balta savuran yazarın önünde Köy Enstitüleri vardır bu kez. Kırklı yıllarda, Anadolu köylüsüne, köylü çocuklarına inşa ettirilen, bozkıra ekilen çekirdek tam patlamış, filiz vermişken, ‘komünist yetiştiriliyor’ suçlamasıyla yok edilen Köy Enstitüleri projesi. Kemal Tahir kendince ‘devlete sorumsuzluğunun hesabını sormak’ için *Bozkırdaki Çekirdek*’i yazar. Fakat anlaşılamamıştır. O kaytarmacılığa, kolay çözümlere karşıdır oysa. Bu nedenle ‘Köy Enstitüleri projesini’ samimi ve gerçekçi bulmaz. Ona göre, “hükümet zoruyla kurulan okul da mekanik olarak dıştan kurulan her müessese gibi böyle dayanak noktası bulamaz, en geç batar.”

“Bana, ‘sen Köy Enstitüleri’ne neden düşmansın?’ diyorlar. Yahu, ben Köy Enstitüleri’ne değil, bu enstitülerin kuruluş biçimine karşıyım. Devletin, milleti aldatmasından yana değilim.”

Kemal Tahir

KEVIN MAITLAND

Ve *Devlet Ana!* Yazarın başyapıtı. Roman, Ekim 1967 yılında, ‘gerçek bir Türk romanı’ takdimiyle yayınlanır: ‘Osmanlıların aşiretten devlet haline gelişimini konu olarak alan; gerek öz, gerek biçim bakımından Batı romanından ayrı bir özellik taşıyan, bir solukta okuyacağınız bu dev eser, gerçek bir Türk romanıdır.’ Kemal Tahir bu kitapla, Sosyalizm adına, Osmanlı Devleti’nin siyasi ve kültürel mirasını savunur. Alkışlar ve eleştiriler peş peşe gelecektir.

“Devlet Ana’da, Batının bize alıştırdığı roman kişilerine hiç benzemeyen kendi insanlarımızı anlatmaya çok çalıştım. Demek ki başarmışım. Batıyı, hele kalıplarını, geçilmez değil, hatta ulaşılmaz sanmak, Batıya, yılgın köle dirençsizliğiyle teslim olmaktır, bütün varlığıyla şartlanmışlıktır.”

Kemal Tahir

“Devlet Ana, edebiyat tarihimizin de tarih edebiyatımızın da en önemli olaylarından biridir.”

Bülent Ecevit

“İşte Devlet Ana: bunalan, ezilen toplumların kucağına sığındığı, Osmanlı düzeni... Bu yapıt Türk aydını için, kendini bulma yolunda yeni bir umut olmuş, yeni çıkır açmıştır. Kemal Tahir’in başarısının büyüklüğü ve saygı değerliliği de buradadır.”

İlber Ortaylı

KEMAL TAHIR

Cemil Meriç'in tabiriyle, "Her kitabı bir bombaydı Kemal Tahir'in; hıyanet kalesinde kapanmaz gedikler açan bir bomba. Her sözü bir tokattı; hamakatin çehresinde saklayan bir tokat." *Devlet Ana* Türk toplumunun problemlerinin çözümünü hazır kalıplarda, Batılı reçetelerde bulan aydınların kafasına bir gürz gibi iner. Yerli aydınları heyecanlandırırken, "müstağripleri" tedirgin etmiştir.

"Devlet Ana'dan 50 sayfa okudum. 100 sayfasını dikkatli, 50 sayfayı atlayarak okudum. Bitirebileceğimi ise sanmıyorum."

İlhan Berk

"Dünyanın neresinde yazılırsa yazılsın, romanın, hangi üretim biçiminin ürünü olursa olsun, sanatın, kendi varoluş tarzları, kendi iç kuralları vardır. Bunlara uymayan roman -ya da herhangi bir sanat eseri- başarısız sayılır. Devlet Ana, roman denilen türün gerektirdiği kurallara uymayan bir kitaptır."

Murat Belge

KEVIN WINTER

1968= TDK ROMAN ÖDÜLÜ

Olaylı yıllar... Sosyalizm askeri bir cunta eliyle mi, yoksa bir halk hareketi olarak mı iktidara gelmeli, şeklindeki şabloncu tartışmaların; öğrenci olaylarının arttığı o yıl, Kemal Tahir, *Devlet Ana* romanı ile Türk Dil Kurumu Roman Ödülünü kazanır. Gururludur. Ödülü almak için, Ankara'ya, genç hikâyecî arkadaşı Selim İleri ile beraber giderler. Kemal Tahir ödülü, bir önceki yazar kuşağından Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun elinden alacaktır.

*“Devlet Ana Türk Dil Kurumu Roman Ödülü’nü kazanmıştı. Ankara’ya birlikte gitmiştik. Kurumdaki törende Kemal Tahir’i kutlayanlardan biri de Yakup Kadri’ydi. Kemal Tahir’e, *Kiralık Konak* romancısı için, ‘Bunamış artık’ demiştim. Az önceki kutlanışın mutluluğuyla dolup taşan Kemal Tahir, ‘Bize emek vermiş insanlara böyle yaklaşmamalıyız’ diye yanıtlamıştı.”*

Selim İleri

KEMAL TAHER

Kemal Tahir, Yakup Kadri Karaosmanoğlu.

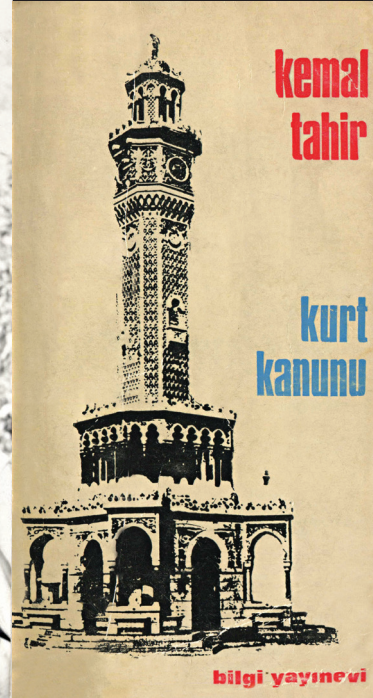

İyiden iyiye tarihe eğilen Kemal Tahir, *Kurt Kanunu* romanı ile bu kez yakın tarihin karanlık bir devresini tartışmaya açar. Ezberlerin bozulduğu konu: İzmir Suikastı! Kemal Tahir'e göre, 'İzmir Suikastı davası' siyasi bir hesaplaşmadır ve arkasındaki amaç İttihatçıların ve muhalefetin tasfiyesidir.

“N’olursa olsun, bir dünya imparatorluğu bizim elimizde parçalandı. Dört yüz milyon İslamlığın halifeliği kaldırıldı ortadan... Sorumlusu biziz! Suç ne kadar büyükse çekilecek cezanın da o kadar büyük olması gerekir. Biz dünyanın en ağır suçunu biraz tartaklanmayla savuşturulur sandık. Bu anda, yüzüme vuran darağacı gölgesi, suikast suçlusu olduğumdan değildir Emincim... Büyük suçun gölgesidir bu... Tarihin örneğini yazmadığı kurtlar boğuşmasına girip yenik düştük. Kurtlukta düşeni yemek kanundur.”

Kurt Kanunu

KEMAL TAHIR

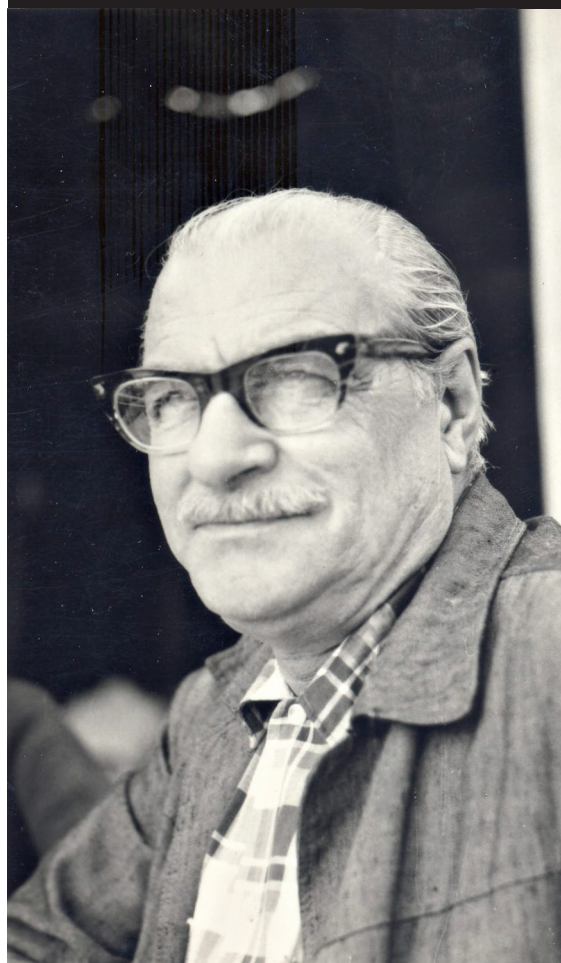

Kemal Tahir altmış yaşındadır. On üçüncü romanını yayınlar. *Büyük Mal* bir üçlemenin, *Yediçimar Yaylası* ve *Köğün Kamburu* romanlarının devamıdır. Cumhuriyet ile başlayan siyasi ve ekonomik değişimlerin Anadolu'ya yansımalarını anlatır. Bu kitapta Türk insanını ele alış tarzı çok eleştirilir Kemal Tahir'in. Sevgisizlikle suçlanır. Eleştirmen Fethi Naci, Kemal Tahir'in ağalardan, köylülerden, memurlardan; romanlarda bunların dışında kişiler olmadığına göre, kısaca, insanlardan nefret ettiğini söyler. Ona göre, “Kemal Tahir, ‘sevmemek, insanları sevmemekle başlar her şey’ der gibidir.”

“İnsanları toptan sevdiğini söylemek, namusluyla namussuzu, ihanet edenle etmeyeni ayıramama zavallılığındandır. Bütün insanları toptan sevdiğini ileri sürmek, sevilmesi gereken namuslu adamların sevgi payına namussuzları, hiç de hakkımız olmadığı halde ortak etmektir.”

Kemal Tahir

KEAN TOWER

Şöhretinin zirvesindedir artık. Biraz rahata da kavuşmuş, şoförlüğünü kardeşi Ratip Tahir’in yaptığı bir otomobil sahibi bile olmuştur. Fakat rutubetli hapishane koşulları ve Babalı’ye girdiği günden bu yana elinden düşürmediği sigara ciğerlerini çürütmüştür büyük romancının. Kansere yakalanır. Kendi tabiriyle, “ciğer nezlesine!” Ameliyatla sol akciğeri alınır.

“Bu sabah, on bir sularıydı. Kemal telefon etti. Kansermiş!.. Nasıl da rahat söylüyor bunu!
“Kemal Tahir kanser olmayacak da nezle mi olacak? Nezledir arkadaş! Ne demek?
Nezle elbet! Ciğer nezlesidir! Kim düşürmüş de kanseri biz bulalım ağa! Bizim kanser almaya paramız çıkışmaz bir kez; sonra ağırlaması tuzludur meretin!..”

İsmet Bozdağ

KEAT MAY THER

Yavaş yavaş iyileşmektedir. “Esir Şehir Dizisinin” son kitabı *Yol Ayrımı* yayınlanır. “Asker kayışına tutunmuş” Sosyalistlere, “bu halktan bir şey olmaz” diyenlere inat; baskının ve şiddetin olağanlaştığı 12 Mart günlerine rağmen gelecekte ümitlidir Kemal Tahir. “Aydınların sefil etkisini yere çalacak” yeni bir yerli insan türünün, gerçek Türk halkının çıkıp geleceğini düşünmektedir. Bu umut, Kemal Tahir fikirlerinin sözcülüğünü yapan geveze Doktor Münir’in ağzından dile gelir. *Yol Ayrımı* romanı onun son eseri olacaktır.

“Halk gelecek... Her çeşit aydınlarımızın yanına
lütfe inmek istedikleri uydurma halk değil...
Bizim gerçek halkımız... Bizden başka bir insan
türü olmayı sürdüren halkımız... Hiç su katılmamış
yerli... Biz aydınlara çok su katılmıştır, hem de
cıscıvık yabancı suyu...”

Yol Ayrımı

KEMAL TAHIR

Kemal Tahir Bilgi Yayınevi sahibi Atilla Tokatlı ile
bir yürüyüşte.

1973= SON AKŞAM YEMEĞİ

Kemal Tahir, geçirdiği o ağır hastalıktan sonra, uluorta tartışmaktan, hoşlanmadığı kimselerle buluşmaktan kaçınmaktadır. Susmuştur. İçine kapanmış, bir sükût dönemine girmiş, kendisini yalnızca roman ve tarih çalışmalarına vermiştir. O gün, 20 Nisan akşamı dostu merhum Cemil Sait Barlas'ın oğlu gazeteci Mehmet Barlas'ın evine davetlidir. Zoraki katıldığı bu yemeğin davetlileri arasında genç ve ateşli birisi daha vardır: Mete Tunçay.

“O gece benim evimde konuktu. İsmail Cem, Ali Sirmen, Mete Tunçay, Dr. Afşin Germen gibi bir topluluk içinde, son gecesini yine edebiyatın, siyasetin ve yakın tarihin kavgasını vererek geçirmişti.”

Mehmet Barlas

“Arkadaşımızda o öldürücü enfarktüs krizinin görülmesinde rol oynayan başlıca faktör, Mehmet Barlas'ın evindeki son akşam yemeğinde hiç beklemediği bir zamanda, tanımadığı biri tarafından, çok ağır bir yergi salvosuna tutulmuşudur.”

Dr. Hulusi Dosdoğru

“Ben Kemal Tahir'e saldırmadım. Kendisinin yıllar yılı uğrunda acı çektiği sol düşüncüyü Kemal Tahir'e karşı savundum. Kemal Tahir'in hastalığını gerçekten bilmiyordum. Kendisine yönelttiğim eleştirilerin doğruluğuna kesinlikle inanmakla birlikte, hemen o gece vefat edeceğini bilseydim, onu daha çok övücü bir biçimde konuşurdum.”

Mete Tunçay

KEAT MAY THER

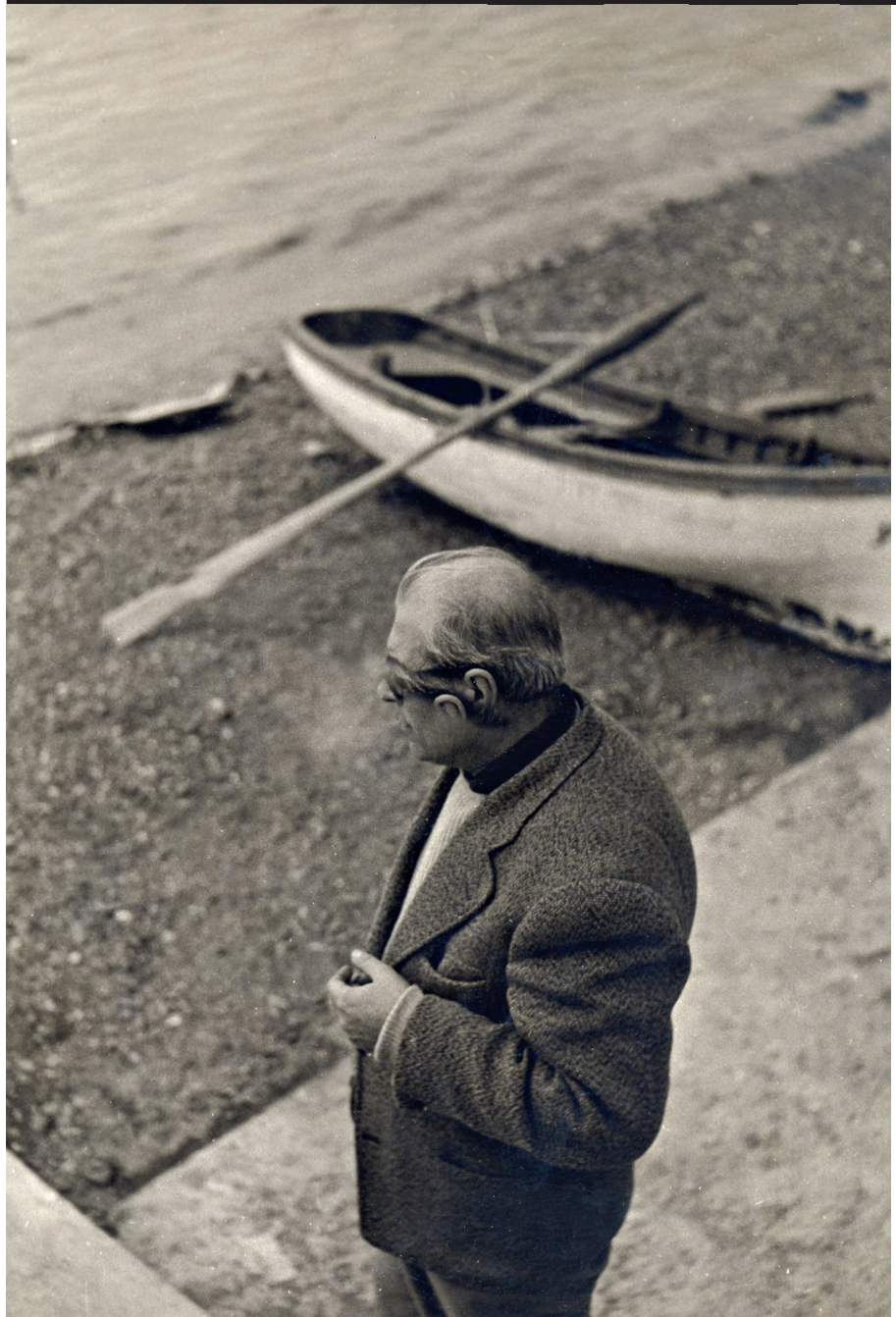
21 NİSAN 1973: FIRTINA DİNDİ

Böyle diyor Aziz Nesin: “Türk edebiyatının zorlu bir fırtınası dindi. Gürleyen yergi yıldırımları, dilinde çakan sövgü kıvılcımları, yağdırdığı taşlama yağmurlarıyla, edebiyatımızın en yaman fırtınası dindi.” Kemal Tahir’in cenaze töreninde, mezarı başında ancak bir sayfa okuyabileceği yazının başlığıdır bu: “Fırtına dindi!” Kemal Tahir geceki sofra tartışmasının tetiklediği bir kalp krizi nedeniyle, altmış üç yaşında, sabaha karşı vefat eder. Arkasında yayınlanmış on dört roman, düzenlenmeyi bekleyen binlerce sayfa not bırakarak.

“Kemal Tahir bu sabah saat 05.30’da enfarktüsten gitti. Kanser değil, kalp... Telefonla haber verdiler. Koştum. Koç gibi yatıyordu. Ölüme inat güzeldi. Gülerek karşılamıştı. Azrail’e; ‘Hoş geldin, sefa geldin’ demişti. Yüzünde hiçbir korku, hiçbir yılgınlık yok!”

İsmet Bozdağ

KEAT MAY THER

BİTMEMİŞ ESERLER= TOPAL KASIRGA, BATI ÇIKMAZI VE NOTLAR

Masanın üzerinde dosyalar dolusu notlar, yazbozlar, müsveddeler kalır romancının arkasından. Çok okuyan, çok yazan, çok çalışkan yazarların kaderidir tamamlayamamak, yarıda bırakmak. *Damağası, Karılar Koğuşu, Namuscular, Bir Mülkiyet Kalesi ve Hür Şehrin İnsanları*, bu beş roman, karısı Semiha Hanım'ın çabasıyla yayınlanacaktır daha sonra.

“Biz, o kanser fecaatini iyice atlatmış görünen Kemal Tahir'den *Topal Kasırga* romanını bekliyorduk; Timur felaketi, romanın küçük bir bölümü, yanılmıyorsa *Milliyet Sanat*'ta yayınlanmıştı da... Çaylarımızı yudumluyoruz, soruyorum... Sırada ayrıca *Batı Çıkmazı* romanı var ki bu tasarı Kemal Tahir'in kendi kendisine yeni bir meydan okuyuşu olacak. *Batı Çıkmazı*'nı yazmaktan caydığını söyledi... ‘Hulki, “Doğu Çıkmazı”mızla hesaplaşmadan, “*Batı Çıkmazı*”mız yazılamaz artık!’ dedi. Bir ay sonra öldü, yüzlerce sayfalık notlarında, “*Doğu Çıkmazı*” üzerine bir veri bulunamadı.”

Hulki Aktunç

KEN MAYNARD TWEED

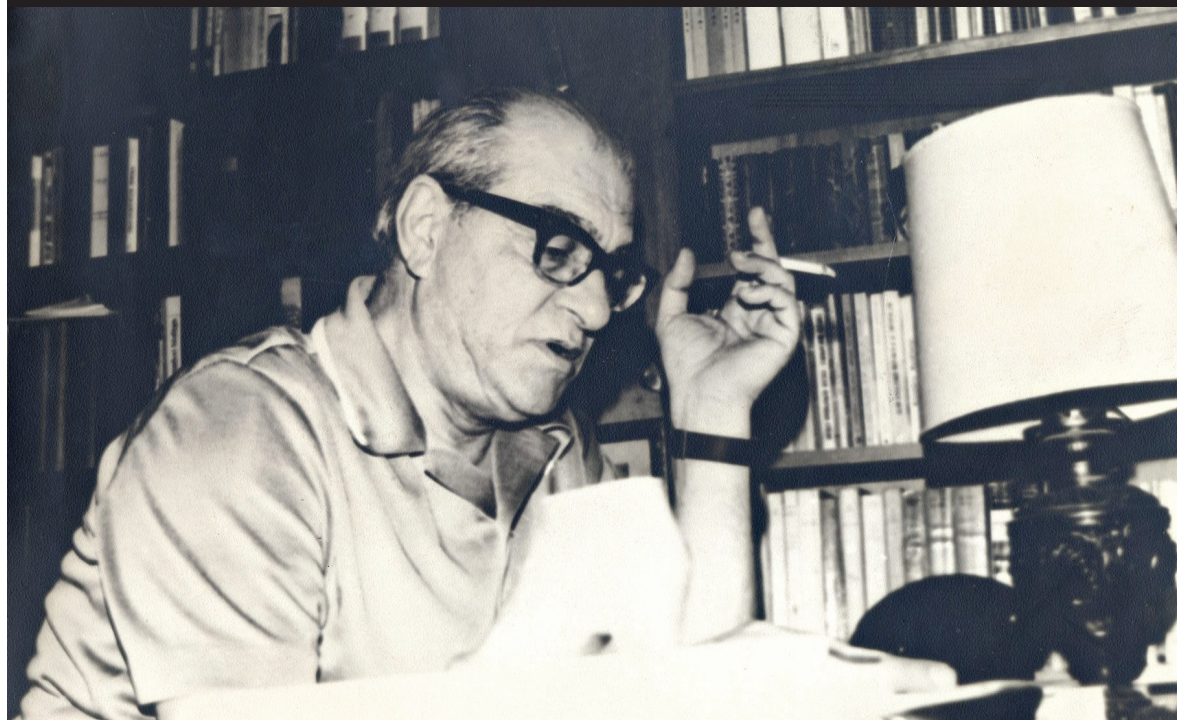

Kemal Tahir'in günlük hayatı bir yazarın günlük hayatına yakışır biçimdedir: kitaplara ve yazıya adanmış... Sade ve basit... O, yaşamı boyunca romancı olarak yaşamış, romancı olarak düşünmüş ve dünyaya romancı olarak bakmıştır. Belki bu nedenledir ki, hayatı boyunca yalnız kalemiyle geçinmiş, kalemiyle yaşamış nadir yazarlardan olabilmıştır. Sabahtan öğlene kadar yazı... Öğlen uykusundan sonra ziyaretçilerle içilen kıtlama çay. Akşamları sofra sohbetleri... Ve geceleri yine yazı...

"Geçmişte yaşadıklarını, hapisane yıllarını protesto etmek ister gibi evde yaşardı, dışarıya hemen hiç çıkmazdı. Aynı hapishanedeki gibi yaşardı, sabah kalkar kahvaltısını yapar, çalışmaya oturur, öğle yemeğini yer, yemekten sonra mutlaka biraz kestirir ve saat dört, beşte kıtlama çayını içer ve o sıralar çok yoğun çalışmıyorsa konuklarını kabul ederdi."

Hulki Aktunç

KEAT MAY TAPER

İçinde bir yerlerde yazma dürtüsü uyanan okuma tutkunları için bir soru işaretidir yazarların odası, nasıl çalıştıkları. Yazarken hangi ritüellere bağlı kaldıkları her zaman merak konusu olmuştur. Balzac'ın gece boyu fincan fincan kahve içtiği söylenir, Hemingway'in ayakta yazmayı alışkanlık haline getirdiği... Kimi romancı çalakalem girişir konuya, kimisi aylarca süren bir hazırlığın sonunda ancak başlayabilir. Kemal Tahir böyle yazarlardan... Yazacağı kitap için onlarca kitaba başvuran, okumalar yapıp yüzlerce sayfa not tutan titiz bir romancı.

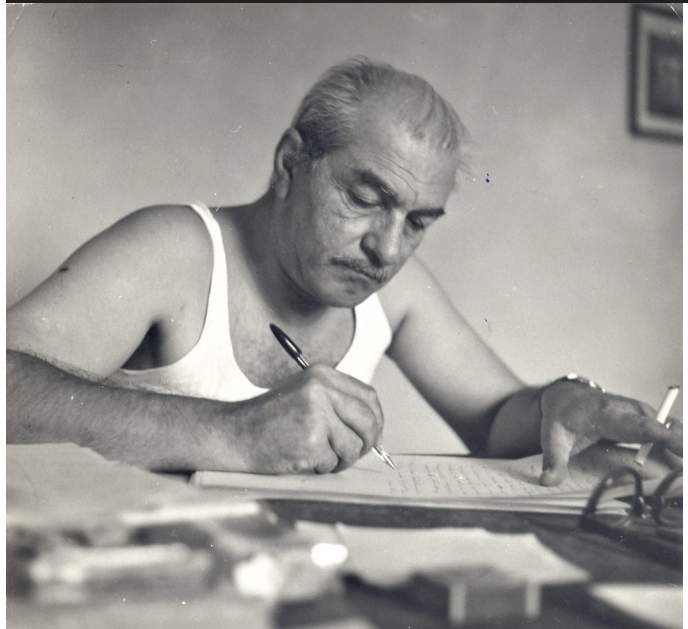
"Özellikle romanın girişini kim bilir kaç kere yazardı. İlk sayfaları belki on, belki on beş defa yazdığını hatırlıyorum şimdi. Durmadan yazar durmadan değiştirir baştan yazardı ilk sayfaları. Sonra aradığını bulur, içi rahat eder, ondan sonra daha ağır bir tempoyla çalışmasını sürdürürdü. Elle yazardı. Eski Türkçeyi ben daktilo ederdim."

Semiha Tahir -Eşi-

"Binlerce sayfayı bulmuş olan notları, atılmış parçaları, içinden çıkılamayacak kadar karmakarışık müsveddeleri dosyalayıp kaldırdıktan sonra, tadına doyum olmaz bir yorgunlukla gene dünyaya, insanlara, olaylara, özellikle okunma sırasını bekleyen kitaplara dönerim."

Kemal Tahir

KEAT MAY TAPER

Şaşkınbakkal'da, giriş katta sobalı, mütevazı bir ev. O evde, telefon çalsa konuştuğunu davet eden, sağcı solcu ayırmadan herkesle görüşen namuslu bir yazar. Sohbet ederek, yüksek sesle düşünmeyi alışkanlık haline getirmiş Kemal Tahir'in evi, hasımlarının abartılı ve haksız deyimiyle bir "dergâh", bir "tekke" gibidir. Kimler yoktur ki bu evde: yazarlar, sanatçılar, rejisörler, politikacılar... Sabahattin Selek, Cahit Tanyol, İsmet Bozdağ, Aziz Nesin, Halit Refiğ, Metin Erksan en sık uğrayanlar. Ve dönemin genç yazarları: Hulki Aktunç, Selim İleri, Naci Çelik, Taylan Altuğ... Kemal Tahir'in coşkulu sesiyle gürül gürül akıp giden sohbetlerin konusu, tarihten siyasete, romandan aktüele hemen her şeydir.

"Şaşkınbakkal'daki evde, Semiha Yenge, Kemal Tahir, kedileri Sarman ve kitaplar bütün bir dünya oluştururlardı. Sayısız kitabı vardı Kemal Abi'nin, tarih kitapları, romanlar, bilimsel araştırmalar, eski yazı kitaplar... Attila Dorsay, birtakım sinemacıların ve bazı genç yazarların Kemal Tahir'in tekke çağrışimli evinde buluştuklarını; gecelik entarileri giyerek, takkeler takarak, nasıl nargileler fokurdattıklarını anlatıyordu. Semiha Yenge'nin titiz bir düzenle koruduğu, o alçakgönüllü apartman katı, Pierre Loti'nin romanlarındaki oryantalist salonlara dönüvermişti!"

Selim İleri

KEAL VAL TAR

Sıdika Özdoğu ya da bilinen adıyla Semiha Uzunhasan. Ömrünün yarısı sürgünlerde geçmiş eski bir Türkiye Komünist Parti’li (TKP’li). Ve namlı Marksist Kerim Sadi’nin ilk eşi... Bu ayrılıktan sonra Kemal Tahir’le başlayan mektuplaşma giderek duygusal bir yakınlaşmaya dönüşür. Hayatın çelmesini yemiş “iki yoldaş” hapislik bitince evlenirler. Semiha Hanım, Kemal Tahir’in rahatça çalışması için, evdeki dikiş makinesiyle terzilik yapar. Romanlarını temize çeker. Evin ziyaretçilerinden güler yüzü ve ikramı eksik etmez.

“Eşi Semiha Hanım çok samimi, cana yakın, herkesin yardımına koşan fedakâr bir insandı. Semiha-Kemal Tahir evliliği çok uyumlu bir evlilikti. Semiha Hanım Kemal Ağabey’in çalışması için elinden gelen her türlü imkânı sağladı.”

Melda Kalyoncu -Nâzım Hikmet’in kız kardeşi-

REAL TALK

Kemal Tahir kendisini aksiyona yani siyasete davet edenlere inat, her zaman politikanın dışında kaldı. Ona göre romancının ödevi mesleğini en iyi biçimde yapmak, peşin hükümlerden uzak kalarak yalnızca gerçeği aramaktır. Büyük roman zamanı alt edebilmiş eserdir. Zamanı aşan yapıtlar yazabilmenin ilk şartı gündelik politikadan uzaklaşmak, esen rüzgârlara kapılmamak.

“Kemal’in eşi Semiha, bir yandan ağabeyi Hüsamettin Özdoğu vasıtasıyla partiye bağlı, TKP’li; bir yandan da ilk eşi Kerim Sadi dolayısıyla solla bir takım münasebetleri var. Semiha’nın ayrıca illegal solla ağabeyi dolayısıyla ilişkisi var ve çevresi çok geniş. O bakımdan Kemal Tahir Semiha dolayısıyla böyle bir muhitin içine girdi. Ancak hapisten çıktıktan sonra siyasi partilere uzak durdu. TKP’de yer almadı. Önce de yer almamıştı. Kemal Tahir hiçbir zaman TKP’de yoktu. Bilfiil TKP üyesi olmamıştı. TİP’e de şüpheli bakardı. Çünkü Mehmet Ali Aybar’ı beğenmezdi. Aybar’ı burjuva karakterli olarak nitelendirirdi. “İşçi sınıfının meselelerini, hele Türkiye gerçeklerini bilmediği için bu işleri beceremez” derdi. Bu nedenle TİP’ten de hep uzak durdu.”

Dr. Hulusi Dosdoğru

KEAN TALKER

Kemal Tahir'e göre gerçek çok yönlü ve değişkendir. Hiçbir zaman sürgit elde tutulamaz. Onun düşünce sisteminde peşin hükme, fikri sabitliğe yer yoktur. Çünkü gerçek sandığımız şeyin sağında, solunda, önünde ve arkasında başka gerçekler de olabilir. Dostlarının ondan en sık duyduğu cümledir: “Yahu yine yanıldık!” Aziz Nesin onun kafasını, yaramaz bir kedi yavrusunun karmakarışık ettiği bir yün yumağına benzetir. Meseleler de onun kafasında işte bu yün yumağı gibi birbirine düğümlenir, çözülür, her seferinde yeni bir şekle bürünürdü.

“Her sabah açtığın gazete ya da okuduğun bir kitap sayfasında rastladığın bir gerçek, seni o güne kadar bütün öğrendiklerini unutmaya, alfabeye yeniden başlamaya zorluyor ve sen buna razı olamıyorsan, entelektüel değilsin, aydın değilsin hatta namuslu bir okur-yazar bile değilsin.”

Kemal Tahir

KEAT TALKER

Kemal Tahir’in anlayışınca romancı bir miktar tarihçi de olmak zorundadır. İçinde bulunduğu toplumun meseleleri ile meşgul olan herkes er ya da geç tarihe müracaat edecektir çünkü. Aşıkpaşa, Naima, Cevdet Paşa tarihleri, Dede Korkut, Evliya Çelebi, Siyasetnameler, Kâbusnameler... Her daim elinin altındaydı Kemal Tahir’in. Onun romanları bu okumalardan vardığı sonuçlardan bahseder okura. Kemal Tahir bir arkeolog titizliğiyle tarihi kazmıştır. Geçmiş aramıştır; aslında geleceği. Ona göre bugünkü sorunlara ancak tarih ışık tutabilir. Selim İleri’nin dediği gibi: “Varsa yoksa tarih, varsa yoksa Anadolu insanının cevheri”.

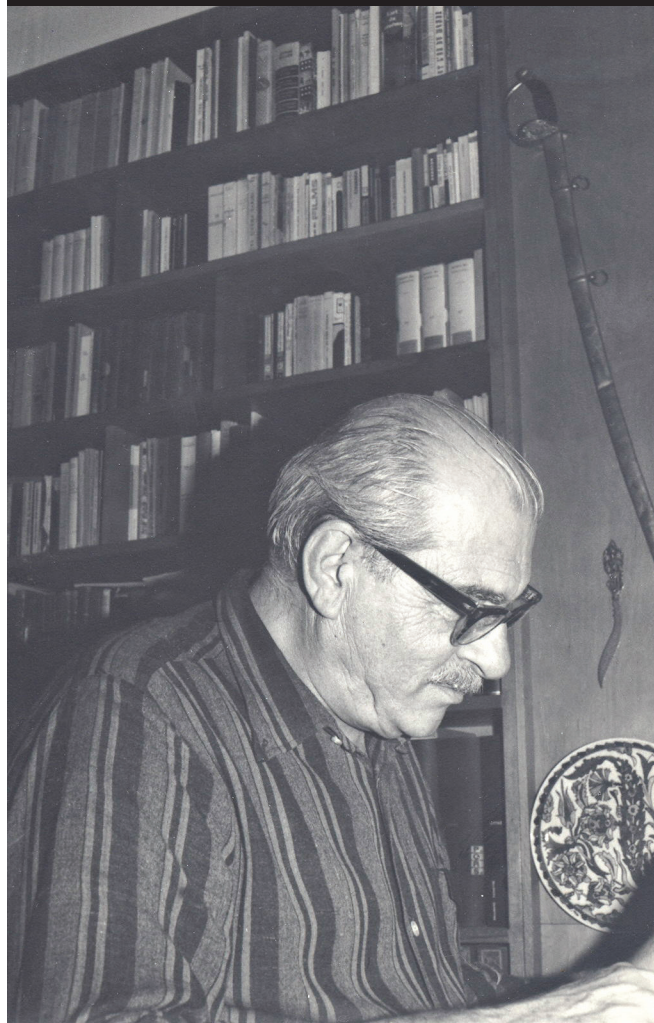
“Kemal Tahir, Fuad Köprülü ve Ömer Lütfi Barkan’ın çalışmalarını çok önemsiyor, ‘Kafamızı abur cuburla dolduracağımıza, bunları bilip okusaydık’ diye hayıflanıyordu. Ayrıca İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Mustafa Akdağ, Halil İnalçık ve Niyazi Berkes’i önemsiyordu.”

Ezel Erverdi

“Siz benim geçmişi aradığımı sanıyorsunuz ama yanılıyorsunuz, ben sizin geleceğinizi aramaktayım, yer altında.”

Yorgun Savaşçı

KEAT MAY TWER

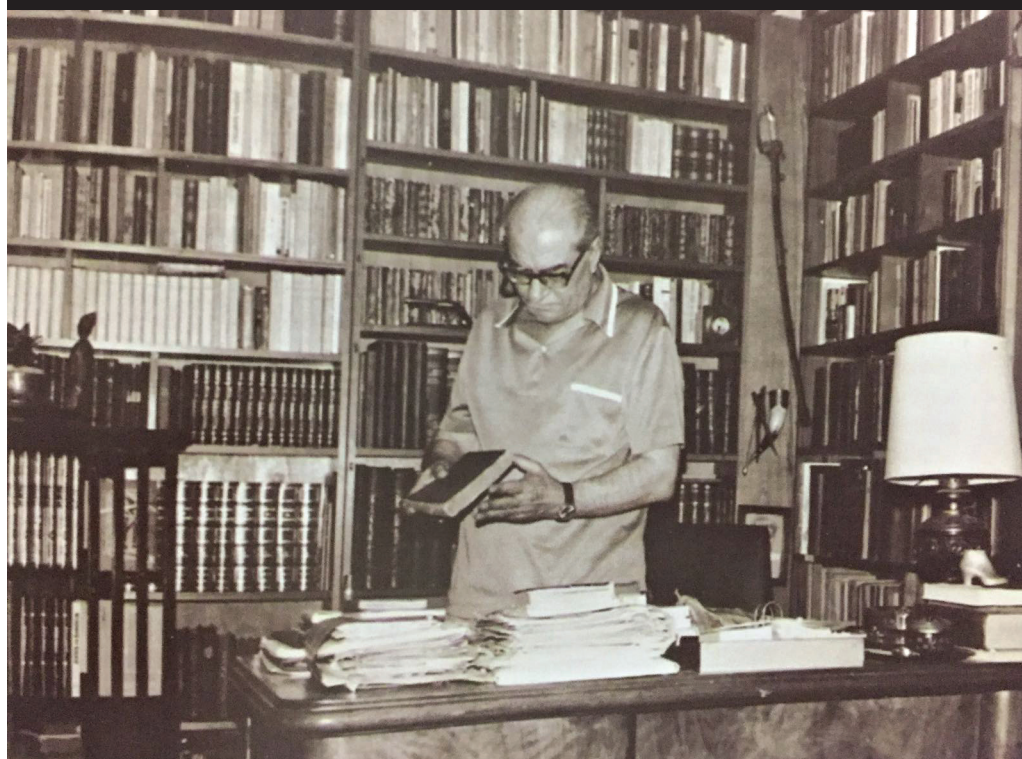

Her büyük yazar ışığını bir başka yazarın mumundan alır. Ayak izlerini takip ettiği sanatçıyı aşıp kendi sesini bulabildiği ölçüde büyür, olgunlaşır. Kemal Tahir Türk edebiyatının on dokuzuncu yüzyılı. Sırtını yasladığı yazarlar gerçekçi romancılar: Balzac, Zola, Dostoyevski... İyi edebiyat büyük ve köklü bir geleneğin devamından başka nedir ki?

“Gerçek bir Faulkner hayranıydı. Faulkner’ın Fransızca çevirileri hep elinin altındaydı. Yeni bir esere başlamadan önce ille Cervantes, Balzac ve Faulkner okurdu. Dostoyevski’ye hayrandı. Tolstoy’dan konuştuğumuzu hatırlamıyorum. Türk romancıları üzerine az konuşurdu. Yaşar Kemal’in dilini, anlatımını beğenirdi. Reşat Nuri Güntekin’e büyük değer veriyordu.”

Selim İleri

KEAL MAL TWER

Biz Avrupa’nın kenarında yaşayan bir ülkeyiz. Ne tam Batılı olabildik ne Doğulu kalabildik; iki yüz yıllık çabanın bizi getirip bıraktığı yer “çift gerçekli” bir toplum oldu. Hem geleneksel hem modern. Hem Doğulu hem Batılı. Çünkü bizim modernleşme tarihimiz biraz da geçmiş reddetmenin tarihi. Hırsla, öfkeyle unutmak istedik. Kendi kültürümüzden, tarihimizden nefret ettik. Ruhumuzu kaybettik! Klasik Batı müziğinden zevk alırken, Avrupa kentlerinde ve müzelerinde hayranlıkla gezinirken, Batı edebiyatının muhteşem metinlerini okurken bizim de bir medeniyetimiz olduğunu unutmadıysak Kemal Tahir’e, Cemil Meriç’e, Ahmet Hamdi Tanpınar’a, Oğuz Atay’a çok şey borçluyuz. Bu isimler “Batılı olmak için” silinmek istenen geçmiş Osmanlı kültürünü, tarihini, kimliğini hatırlattı, savundu. Onların nefesi, Türkiye’nin ruhudur; Türkiye’nin ruhu onların eseri...

“Eski günlerin özlemini yaşayan Doğucular, Kemal Tahir’de boş yere kendi hayallerinin yansımalarını görmektedirler. Kemal Tahir ayrıca kendi kültürüne sahip çıkmak istediği için, elli altmış yıllık değil bütün kültürün mirasçısı olduğu için, Osmanlı hayranı olarak nitelendiriliyor. Ne olacak yani? Roman gibi derin imkanları olan bir sanat, elli yılın duvarları arasında kalacak. Merak edilmesin, Kemal Tahir roman geleneğini herkesten iyi biliyordu ve Kemal Tahir gibi, Osmanlı diye tanımlanmaktan korkmadan (aslında hiç aldırmadan) Türk kültürü üzerine gerçek bir yaklaşımla eğilmesini bilenler zengin kaynaklar bulacaklardır.”

Oğuz Atay

“Kendilerine solcu ya da sağcı diyen takım kendi taraflarına çekmeye çalıştılar onu, yorumlamaya çalıştılar, hâlbuki o böyle değildi.”

Metin Erksan

“Türk düşün ve roman dünyasının sınırlı bireylerinden biridir Kemal Tahir. Roman üzerinde de toplum üzerinde de derinlemesine düşünmüştür. Eksik olan husus, sonraki kuşağın bu kimliğinin farkına varmaması, varamamasıdır.”

Kurtuluş Kayalı

KEVIN WINTER

Bir cümledir ki hayat
Ne bir virgöl ne bir hat
Birden okuyacağız...
Bazen geç, bazen erken,
sonuna mezar denen,
bir nokta koyacağız.

Kemal Tahir

Kaynakça

Aziz Nesin, *Ömrüne Sığmayan Adam*, Nesin Yayınevi, İstanbul, 2015

Biyografiya Kemal Tahir 4, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2004

Halit Refiğ, *Kemal Tahir’le Birlikte*, Dergâh Yayınları, İstanbul,

Hulki Aktunç, *Yoldaşım Kırk Yıl*, Say Yayınları, İstanbul, 2008

Hulusi Dosdoğru, *Batı Aldatmacılığı ve Putlara Karşı Kemal Tahir*, Tel Yayınları, İstanbul, 1974

İbrahim Türk, *Halit Refiğ Düşlerden Düşüncelere*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2001

İsmet Bozdağ, *Kemal Tahir’in Sohbetleri*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1980

İskender Özsoy, *Kemal Tahir Kaynakçası*, İstanbul Yayınları, İstanbul, 1979

Kemal Tahir, *Esir Şehr’in Maplusı*, İthaki Yayınları

Kemal Tahir, *Hür Şehr’in İnsanları*, İthaki Yayınları

Kemal Tahir, *Kelleci Memet*, İthaki Yayınları

Kemal Tahir, *Körduman*, İthaki Yayınları

Kemal Tahir, *Kurt Kanunu*, İthaki Yayınları

Kemal Tahir, *Notlar/Mektuplar 15*, Bağlam Yayınları,

Kemal Tahir, *Yol Ayrımı*, İthaki Yayınları

Kemal Tahir, *Yorgun Savaşçı*, İthaki Yayınları

Kurtuluş Kayalı, *Türkiye’nin Ruhunu Aramak*, İthaki Yayınları, İstanbul, 2010

Metin Erksan, *Aşktan Ölümünden Başka Bir Şey Kalmadı*, Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul, 2017

Mustafa Armağan, *Bulutları Delen Kartal*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2004

Nâzım Hikmet, *Kemal Tahir’e Mapushaneden Mektuplar*, İthaki Yayınları, İstanbul, 2016

Oğuz Atay, *Günlük*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1987

Selim İleri, *Kar Yağıyor Hayatıma*, Everest Yayınları, İstanbul, 2010

Turhan Tükel, *Beş Romancı Tartışıyor*, Düşün Yayınevi, İstanbul, 1959

Türkiye Defteri, 6. Sayı, 1974

